

Täysistunto

Keskiviikko 11.3.2020 klo 14.03—16.33

Täysistunto alkoi klo 14.03. Täysistunto päättyi klo 16.33.

Puhetta johti toinen varapuhemies Juho Eerola (14.03—16.33).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulvariskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2019 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 1/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 1/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä ja mennään yleiskeskusteluun.

Keskustelu

14.04 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Lakiesitys on ihan hyvä ja samoin valiokunnan mietintö. Kiinnitän huomiota siihen asiaan, että tämä antaa mahdollisuuden puuttua myös kuivuuteen. Tällä hetkellä kun elämme ikuista marraskuuta ja vesien pinnat monissa sisäjärvissä ovat poikkeuksellisen korkealla, niin kuivuusasia ei välttämättä tunnu kovin ajankohtaiselta. Fakta on kuitenkin se, että ilmastonmuutoksen myötä sään ääri-ilmiöt ja sateet ovat ajoittain lisääntymässä mutta myös kuivuus. Tämä nähtiin esimerkiksi Pirkanmaalla viime kesänä, kun järvien korkeudet olivat poikkeuksellisen alhaalla. Laki antaa edelleen mahdollisuuden puuttua entistä tiukemmin myös tähän tilanteeseen. Ja erityisesti tämä niin sanottu kevätkuoppa [Puhemies koputtaa] on semmoinen asia, johon on syytä kiinnittää huomiota, jotta korkeuserot eivät myöskään alaspäin sitten liikaa heittele. [Hälinää]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, koetetaan välttää sellaista ylimääräistä supinaa sillä välin, kun täällä edustaja pitää puhetta.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

14.05 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Helsingin Sanomat uutisoi helmikuussa, että Helsingin Arabianrannasta on tullut tänä talvena vesipuisto. Uima-altaiden ja liukumäkien sijaan sieltä löytyy meri, joka on tulvinut puistoalueelle syksystä saakka. Vasta muutama viikko sitten mediassa näkyneet kuvat kovan myrskyn aiheuttamista ennätystulvista ylittivät uutiskynnyksen. Suurimmat vauriot alueelle kuitenkin tekee koko talven jatkunut tulva. Helsingissä ja monissa muissa kunnissa on useita rakennettuja alueita, jotka ovat tulville alttiita. Näillä alueilla tulvat hankaloittavat asukkaiden ja siellä liikkuvien elämää ja voivat vaurioittaa myös rakennuksia ja rakenteita. Suomi on paitsi pitkän merenrannikon maa myös satojentuhansien järvien ja satojen jokien maa. Ilmastonmuutoksen aiheuttama vedenpinnan nousu tulee olemaan kasvava ja vakava ongelma monilla alueilla, ja siihen on varauduttava.

Tiedämme, että ilmastonmuutos lisää sään ääri-ilmiöitä. Muutamana viime kesänä olemme kokeneet poikkeuksellisen pitkiä ja kuivia hellejaksoja, joiden seurauksena maa kärehtää, viljasadot kärsivät ja vanhukset uupuvat kuumuudessa. Kulunut talvi taas on ollut todellakin kuukausien mittainen marraskuu, jolloin Helsingissä on ollut välillä lämpimämpää kuin Italiassa. Oulun korkeudella vuodenvaihteessa nurmikko viheriöi loskan alla, Turussa kukki kirsikkapuu helmikuussa. Nämä ilmiöt vaikuttavat niin hule- kuin tulva-vesien hallintaan, ruoantuotantoon, infrarakenteisiin, metsän kasvuun ja asumisolosuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan ely-keskusten tehtäviin kuuluisi jatkossa ottaa tulvatilanteiden lisäksi huomioon muut tavanomaisesta poikkeavat vesiolot, kuten rankkasateet ja kuivuus, sekä vesitilanteiden hallinta tällaisissa olosuhteissa. Tämä on tärkeä ja tarpeellinen esitys ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta.

Käsittelimme hiljattain hallituksen ensimmäistä ilmastovuosikertomusta. Suomella on ilmastolain mukaan oltava sopeutumis suunnitelma ilmastonmuutokseen. Vuosikertomuksesta kävi ilmi, että ilmastoriskejä ja niihin sopeutumisen tarvetta ei vielä tunnisteta riittävän hyvin, minkä seurauksena riskien hallinta on puutteellista. Ilmastonmuutoksen kiihtyessä sopeutustoimia on tarpeen vahvistaa. Ympäristövaliokunta painottikin ilmastovuosikertomuksesta antamassaan mietinnössään, että ilmastonmuutokseen sopeutumista tulisi tarkastella jokaisessa vuosikertomuksessa, ei vain joka neljäs vuosi.

Ilmastonmuutosta pitää torjua kaikin keinoin. Silti on selvää, että 1,5 asteen lämpenemisellä tulee olemaan merkittäviä haittavaikutuksia. Siksi myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja tulvariskeihin varautumisen on oltava ennakoivaa ja tehokasta. Se säästää myös kustannuksia. Tässä kuntien maankäyttösunnittelulla ja kaavoituksella on keskeinen rooli. Mutta sään ääri-ilmiöihin ja tulviin varautumisessa ja niiden aiheuttamien haittojen minimoimisessa tarvitaan myös valtakunnallisen tason toimia. Nyt hyväksyttävänä oleva lakimuutos osaltaan vastaa näihin tarpeisiin.

14.09 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tulvariskien hallinnasta annettua lakia, ja pidän tätä hallituksen esitystä erinomaisena sisältönsä puolesta. Kuten edustaja Kiuru totesi, ely-keskuksen tehtäviä muutetaan niin, että tulvatilanteiden lisäksi on otettava huomioon jatkossa myös muun muassa kuivuus ja kuivuudesta johtuvat poikkeusolot. Vesitilanteiden hallinta tällaisissa olosuhteissa on oleellista huoltovarmuuden kannalta jokaiselle meille suomalaiselle, ja pidän erittäin hyvänä myös sitä, että lakiin lisätään säännökset seurannasta, eli jatkuvasta seurannasta sen osalta, miten varautuminen toteutuu ja miten se on otettu huomioon.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

Tulvatilanne on ollut huolestuttava muun muassa Satakunnassa, missä Kokemäenjoki on tulvinut yli äyräiden ja vesi on peittänyt allensa peltoja ja pihoja ja teitä, mutta on tämä vesien tilanne huolestuttava myös tuolla meillä Päijät-Hämeessä ja Kanta-Hämeessäkin, ylipäätään koko Hämeessä. Meillä huolena on ollut esimerkiksi viime syksynä se, että kaivot tyhjenevät kuivuudesta ja pohjavesien muutokset ovat huomattavia, jopa sellaiset kaivot, jotka ovat toimineet moitteitta aina 40-luvulta saakka, ja nyt on ollut tilanteita, ettei vettä ole kertakaikkisesti saatavilla. Tämä on haastanut paitsi elämistä näissä taloissa mutta myös kuormittanut esimerkiksi matkailualaa, kun osa mökeistä on ollut täysin käyttökelvottomassa kunnossa.

Olen huolissani pohjavesien muutoksista, ja Päijänteen vedenkorkeus on huolestuttanut minua erityisesti. Se on ollut puoli vuotta sitten noin metrin keskimääräistä alempana vähäisistä sateista johtuen, ja myös Vesijärvellä rantaviiva on vetäytynyt näkyvästi vastikään. Sama ilmiö on toki ollut koko Suomessa.

Nähdäkseni tällä esityksellä parannetaan varautumista näihin edellä kuvattuihin olosuhteisiin ja niiden vaatimiin poikkeustilanteisiin ja siten edistetään myöskin sopeutumista ilmastomuutoksen tilanteisiin, ja nähdäkseni tämä hallituksen esitys on siksi erinomainen.

14.11 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutos on kirjaimellisesti aikamme polttavimpia kysymyksiä. Ilmastonmuutoksen ennustetaan lisäävän globaalisti sään eri ääri-ilmiöitä, eli toisaalta rankkasateita ja myrskyjä ja toisaalta myös pidempiä kuivuuden jaksoja. Myös merenpinnan nousu vaikuttaa omalta osaltaan tulvariskeihin.

Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä esitetään tulvariskilain soveltamisalan laajentamista. Aiemmin vain tavanomaisiin tulviin sovellettua lakikehikkoa siis laajennettaisiin jatkossa myös muihin tilanteisiin, kuten rankkasateisiin, kuivuuteen ja vesitilanteen hallintaan eri ääriolosuhteissa. Tällainen laaja-alaisempi uhkaskenaarioiden kirjo tulee ottaa nähdäkseni omalta osaltaan huomioon viranomaistyössä, kuten ely-keskuksissa, ja sitä ohjaavassa lainsäädännössä, ja siksi tämä lakiesitys on paikallaan. Lakiin lisätään esityksessä säännökset tulvariskien hallinnan tavoitteiden toteuttamisen seurannasta sekä aineistojen toteuttamisesta tietojärjestelmiin digitaalisesti.

Arvoisa puhemies! Jokien tulviminen on tuttu keväinen ilmiö etenkin Länsi-Suomessa, ulottuen tyypillisesti Satakunnasta Pohjanmaan läpi aina meille Oulun seudulle esimerkiksi Tyrnävänjoelle saakka — siitä meillä on valitettavan tuoreetkin kokemukset olemassa — mutta myös merien rannat ovat tulvariskialuetta Etelä-Suomessa, erityisesti Espoon ja Helsingin alueella. Nämä uhat ovat olleet ely-keskuksien ja muiden viranomaistahojen päänaivana koko Suomen historian ajan, mutta ilmastomuutoksen myötä uhkien kirjo laajenee edelleen.

Kuivuuden tai rankkasateiden lisääntymisen myötä toimivasta vesienhallinnasta ja vesitaloudesta on pidettävä huoli koko maassa. Kyse ei ole ainoastaan meidän Pohjanmaan joista vaan koko maasta. Tietysti maan kohoaminen voi tuoda Suomelle asiassa pientä lohtua, mutta siitä huolimatta voi olla, että jollain aikataululla meidän täytyy harkita rakentamista myös erilaisilla tulvavallirakenteilla. Tämmöisiä rakenteitahan ei luonnollisestikaan tarvittaisi, jos meidän maan omaa tulvanhallintajärjestelmää eli soita ei olisi niin laajamittaisesti pilattu maakunnissa.

14.13 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Tarkoituksena on siis tunnistaa poikkeuksellisille tulville ja niistä aiheutuville vahingoille alttiit kohteet ja esittää toimenpiteet va-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

hinkojen estämiseksi ja vähentämiseksi. Tulvatilanteiden lisäksi on otettava huomioon muutkin tavanomaisesta poikkeavat vesiolot, kuten täällä on jo mainittu rankkasateet ja kuivuus, ja niiden tilanteiden hallinta. Tällä esityksellä parannetaan aidosti varautumista sää- ja vesiolojen muutoksiin, joiden ei ennakoida ainakaan vähentyvän tässä ilmastomuutoksen aihepiirissä. Tämä esitys siis vastaa omalta osaltaan myös ilmastomuutokseen valmistautumiseemme.

Kyseessä on suunnittelujärjestelmä, jonka tarkoitus on tunnistaa poikkeuksellisille tulville ja kuivuudesta aiheutuville merkittäville vahingoille alttiit kohteet. Tarkoitus on siis tunnistaa mahdolliset taloudelliset mutta myös inhimilliset riskit, joita tällä hetkellä meillä on olemassa ja joihin ei ehkä riittävästi ole osattu kaikessa varautua. Niin kuin täälläkin on kerrottu näitä esimerkkejä, niin Keski-Suomessa meillä on ollut myös tilanteita, joissa kunnan vettä ei ole löytynyt, ja näihin asioihin on aidosti puututtava hyvissä ajoin, jotta pysymme vesihuollosta pitämään huolta.

Toivottavasti tämä lakiesitys otetaankin laajasti huomioon eri päätöksenteon tasoilla ja otetaan aidosti käyttöön eikä jää vain paperiksi muiden joukkoon.

14.15 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on todella tärkeä ja ajassa kiinni. Nyt kun on paljon puhuttu näistä ilmastomuutoksen vaikutuksista, niin minun mielestäni on liian vähän puhuttu siitä, kuinka niihin sopeudutaan. Samanaikaisesti kun näitä ilmastomuutoksen torjuntatoimenpiteitä viedään eteenpäin, niin pitää myös tästä sopeutumisesta pitää huolta, ja ajattelen, että tämä hallituksen esitys on osa tätä kokonaisuutta, jossa sitten toisaalta näihin kohonneisiin tulvariskeihin ja myöskin kuivuuteen omalta osaltaan pyritään varautumaan. Tämä koskettaa tietysti vesistöalueita, jokien rantoja — viljelykset monin paikoin kärsivät näistä tulvista — mutta ennen kaikkea merten rannikoilla nykyinenkin, tänäkin päivänä rakennettava uusi asutus saattaa vuosikymmenten päästä olla veden alla. Mielestäni alueiden käytön suunnittelussa ja hallinnassa, kaavoituksessa meidän pitäisi todella rajata siten, että esimerkiksi 15 metriä korkeuskäyrän alle ei merten rannoille saa enää rakentaa, koska mielestäni on vastuutonta toimintaa yhteiskunnalta, jos nyt sallitaan rakentaminen niille alueille, jotka aivan vääjäämättä tulevat jäämään veden alle tulevaisuudessa. Nämä asiat ovat monesti meidän yhteiskunnassa vielä turhan vähäisen keskustelun huomiona, mutta niihin pitäisi nyt entistä enemmän kiinnittää huomiota.

Oma kokonaisuutensa on sitten kuivuus ja vesiongelmat. Niin kuin tässä edustaja Rantanen edellä viittasi, niin Petäjävedellä kunnan vedenottoa ehtyi tässä syksyllä ja koko kunta, sen vesijohtoverkosto, jäi käytännössä ilman vettä. Viime kädessä se on kunnan vastuulla huolehtia myös vesijohtoverkoston ulkopuolella asuvien vesihuollosta tällaisessa poikkeustilanteessa. On hyvä, että nyt sitä sääntelyä myös tämän hallituksen esityksen osalta täsmennetään. Ei se tähän voi jäädä, koska nämä ilmastomuutoksen vaikutukset ovat koko ajan läsnä ja yhä useammallakin elämäntilanteella, vaan näitä tarvitaan lisää.

14.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys tulvariskien hallinnasta on erittäin ajankohtainen. Ja vaikka vaikuttaa äkkivilkaisulla siltä, että kysymyksessä on vähäpätöinen lakiesitys, niin sitähän tämä ei ole. Tämä on erittäin tarpeellinen ja ajankohtainen lakiesitys. Tästä maa- ja metsätalousvaliokunta on tehnyt hyvän mietinnön — erinomaiset kiitokset valiokunnalle hyvin tehdystä työstä ja totta kai myös ministerille ja ministeriölle kiitokset hyvästä valmistelusta.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

Ensimmäinen asia, joka kiinnittää huomiota, on se, että tässä tietysti varaudutaan tulvariskeihin, mutta pitää muistaa, että tämä muuttunut maailma... Ilmastohan muuttuu koko ajan, ei ilmastomuutoksella kannata pelotella ketään. Jääkauden jälkeen, joka oli 11 000 vuotta sitten, ilmasto on muuttunut koko ajan, joka vuosi se on muuttunut. Että jos joku sitä ilmastomuutosta nyt pitää niin kuin omana keksintönään, on noin 11 000 vuotta myöhässä. Jääkausi on ollut se valtava vedenjakaja tässä asiassa. Sen jälkeen muun muassa valtavat turvekentät ovat kasvaneet. Joidenkin mielestä turve ei uusiudu, mutta sitä on miljardeja kuutioissa vain sattumoisin Suomeen tullut, päässyt kasvamaan — elikkä se on uusiutunut. Mutta se asia, mitä haluan sanoa erikoisella tarkkuudella, on se, että kun nyt varaudutaan tulvien tulemiseen yhä rankempina, se on realiteetti, mutta pitää muistaa myös, että se voi tarkoittaa äärimmäistä kuivuutta. Tässä talossa, eduskunnassa, on keskusteltu paljon siitä, onko tulvien lisäksi esimerkiksi kuivuusongelma.

Turvepeltoja vastustetaan, mutta maatalouspuolella kaikki maanviljelijät tietävät sen ja moni suomalainen sivistyneesti tietää sen, että turvepellot ovat tämän kansakunnan vahvuus. Kuivina kesinä turvepelloilta voidaan saada kohtuullisen hyvä sato edelleen säätelemällä pohjavettä sopivasti. Esimerkiksi kun on kysymyksessä salaojitettut pellot, niin veden kulkua säätelemällä saadaan turvepelloilta jopa erinomainen sato kuivinakin kesinä. Ja tämä tarkoittaa sitä, että vaikka turvepeltoja ja turvetta — yleensä missä sana ”turve” liikkuu — vihataan ja niiden käyttö pitäisi kieltää välittömästi, niin voin sanoa, että puhtaiden elintarvikkeiden, puhtaan kotimaisen ruoan, kannalta turvepelloilla on äärimmäisen tärkeä rooli ja niiden väheksymistä jonkun ilmastomuutoksen myötä tai niiden kieltämistä peräti, tai jopa raivaamisen kieltämistä, pidän vastuuttomana. Eihän tämän kansakunnan tulevaisuus ole koskaan siitä kiinni, eikä ilmastomuutoksen kehitys ole siitä patkääkään kiinni, viljeleekö suomalainen maanviljelijä sitä sata vuotta sitten raivattua turvepeltoa edelleen vai pannaanko se puunkasvulle. Kysymys on eräänlaisesta ilmiöstä, jolla ajetaan tiettyä poliittista päämäärää ajattelematta sitä, mitkä sen seuraukset ovat. Me tarvitsemme tähän maahan turvepellot, me tarvitsemme tähän maahan monta muutakin turvetuotantoaluetta vielä, jotta saamme pidettyä tämän maan asuttuna.

Tärkeää on muistaa se, että tulvariskeihin varaudutaan viisaasti, ja ennen kaikkea, että maatalous pidetään tässä maassa elinvoimaisena. [Petri Huru: Kyllä!] Kun jotkut tahot puhuvat, että joku pelto pitää panna tuotantokieltoon siksi, että se on turvepohjainen maa, tai kun jonkun muun tekosyn nojalla ajetaan jotakin tiettyä päämäärää, niin sitä minä en ympäristövaliokunnan puheenjohtajana voi hyväksyä missään nimessä. Tämä maa tarvitsee monipuolisen maatalouden eri puolilla Suomea, koska ne elintarviketehtaatkin, meijerit ja teurastamot ja lihanjalostuspaikat ja muut tällaiset, leipomot sun muut, sijaitsevat eri puolilla Suomea. Ja jos meillä ei ole monipuolista elintarviketuotantoa, nämä äsken mainitut tuotantolaitokset menevät kiinni, ja sitten me olemme tuontielintarvikkeiden varassa.

Ja mitähän ilmastopolitiikkaa se on, kun ajetaan Etelä-Amerikasta tänne laivalla lihaa taikka tuodaan perunoita tai bataattia Yhdysvalloista? Kun tässä yhtenä iltana menin paikalliseen kauppaan ostamaan hyvin ravitsevia appelsiineja, jotka oli Espanjassa tietenkin tuotettu, niin siinä oli valtavan iso kyltti — minä olin hyvillä mielin, että olisiko jotain suomalaistakin ostettavaa — jossa luki, että nyt tuli valtava erä amerikkalaista bataattia, oli erikoistarjouksessa. Minua vähän hymyilytti se tilanne. Se kuvaa sitä, miten on tärkeää meidän pitää huoli siitä, että tämä lakiesitys saadaan voimaan ja myös turvepeltoja rakastetaan. Se on tämän maan paras henkivakuutus. [Toimi Kankaanniemi: Miehen puhe!]

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

14.21 Anders Norrback r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Den här regeringens proposition kommer i rätt tid. Det är bra att vi ser över hanteringen av översvämningssrisker. På grund av klimatförändringen blir extrem väderlek med störtregn och torka allt vanligare enligt våra forskare. Speciellt utsatt vid vattenförhållanden som avviker — och inte bara vatten- utan också klimatförhållanden — från det normala är förstås livsmedelsproduktionen. Trots att vi inte kan härleda det till klimatförändringen fick till exempel livsmedelsproduktionen via en kall och regnig höst 2017 och extrem torka våren—sommaren 2018 en mycket mindre skörd än normalt, vilket vi alla har kunnat se.

Värderade talman! Utgående från dessa erfarenheter är det motiverat och viktigt att man nu ändrar så att NTM-centralens uppgifter i översvämningssituationer även ska innefatta att beakta andra vattenförhållanden som avviker från det normala, till exempel, som det har framkommit här, störtregn och torka.

Arvoisa puhemies! Tulva ja kuivuus vaikuttavat tai voivat vaikuttaa myös meidän tuoreen veden saantiin. Puhdas vesi on elintärkeää, ja toimiva vesihuolto on yhteiskunnan perusedellytys. Meidän tulisi laajemmin keskustella siitä, kenen tulisi omistaa vesivaramme. Kyse ei ole pelkästään elämän perusedellytyksestä vaan myös turvallisuuspolitiikasta.

14.23 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Minusta on ihan viisasta, että tätä lainsäädäntöä muutetaan niin, että viranomaisten on otettava huomioon tavanomaisten tulvarisikien lisäksi myös poikkeavat vesiolot, kuten rankkasateet, kuivuus ja niin edelleen. Samaan aikaan haluan muistuttaa, että vaikka täällä Etelä-Suomessa on nyt eletty vähän niin kuin jatkuvaa lokakuuta ja lumesta ei ole tietoaakaan, niin meillä on Suomessa edelleen alueita, joilla todelliset, tavanomaiset tulvariskit ovat erittäin merkittäviä. Voi sanoa niinkin, että tämä on vähän eriskummallinen talvi, sillä vaikka täällä etelässä ei ole lunta nähtykään, niin pohjoisessa on aivan ennätysmäärä lunta: viralliset lukemat joillakin alueilla 119 senttiä. Tämähän on tietenkin mukavaa, että pääsee hiihtämään, ja tervetuloa hiihtämään sinne, kaikki, mutta samaan aikaan on todettava, että kyllä siellä nyt ollaan vähän osittain peloissaankin, että minkälaiset tulvat keväällä tulevatkaan, kun lunta on paljon ja lumen vesipitoisuus on poikkeuksellisen korkea.

Meillä on kaksi aluetta, joilla on erityinen tulvariski: toinen on Kittilän keskustan alue, jolla on ollutkin tulvavahinkoja aina silloin tällöin, ja toinen on Rovaniemellä tietty alue, jolla pahimmassa tapauksessa ne vahingot tulevat olemaan miljoonaluokkaa ja kymmeniä miljoonia, jos se sattuu. Siellähän on jo vuosia ollut perustettuja tulvaryhmiä, jotka ovat näitten vesistöalueitten piirissä miettineet, mitkä olisivat tehokkaimpia tapoja ennaltaehkäistä tulvien syntyminen. Totta kai tehokkain tapa olisi perustaa sinne, voi sanoa, Kemi- ja Ounasjoen latvoille altaita, jotka pidättävät näitä vesiä, monitoimialtaita, joissa olisi myös energiataloudellisia hyötyjä, mutta viime vaalikaudella valtioneuvosto päätti, että yhteiskunnallisista syistä niihin Natura-vaihtoihin, joita näitten altaitten perustaminen edellyttäisi, ei lähdetä, ja asia on siinä mielessä loppuun käsitelty toistaiseksi.

Sen takia on tärkeää, että me kiinnitämme huomiota sellaisiin, voi sanoa, konsteihin, joita nyt voitaisiin käyttää. Valitettavaa on, että alueilla, joilla on rakennettu, on hankala mennä pengertämään ja tekemään jotain penkereitä joen ympärille — miten menet toisen maalle pengertämään, jos ei lupaa tule, ja jälkikäteen on hankala kaavoituksen kautta tällaisia velvoitteita saada. Näyttäisi siltä, että vaihtoehtoisia tehokkaita tapoja ei välttämättä ole käytettävissä, ja siksi haluan nostaa esiin sen, että jos yhteiskunta estää tehokkaan tulvan-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

suojelun — kun vakuutusyhtiöt ovat nyt vetäytyneet korvausvastuusta — niin pitäisi yhteiskunnan silloin miettiä myös, että säädettäisiin erillislaki sellaisia poikkeustilanteita varten, joissa meillä ei ole käytettävissä muista yhteiskunnallisista intresseistä johtuen tehokkaita tulvan ehkäisemiskeinoja — niin kuin tässäkin luonnonsuojeluintresseistä johtuen — jolloin lähdettäisiin erillislailla korvaamaan [Puhemies koputtaa] ne vahingot, joita tulee yksityiselle omaisuudelle.

14.26 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Täällä edustaja Kiuru puhui hyvin eilen ja hän puhui hyvin tänään, hän taitaa olla hyvässä vedossa. [Ben Zyskowitz: Puhuu hyvin huomennakin!] — Näin me toivomme kaikki.

Tätä lakia luonnehditaan tässä hallituksen esityksessä sopeutumislaiksi, sopeutumislaiksi, jolla sopeudutaan ilmastonmuutokseen. Tämä luonnehdinta oli tässä varsin mielenkiintoinen, koska on odotettavissa, että tällaisia sopeutuslakeja meillä on edessä tulevaisuudessa enemmänkin. Hyvää tässä on erityisesti se, että nyt on kirjattu tämä seurannan velvoite tähän. Tämä on erinomainen asia, että tulee säädöksiin velvoite seurata, velvoite raportoida.

Jäin sitten miettimään tässä erästä asiaa, mitä olisi voinut tässäkin yhteydessä ehkä tarkistaa: näiden tulva- tai kuivuusvahinkojen korvausmenettelyjen selkeyttämistä. Ehkä senkin sitten tulee meille vähän myöhemmin, jotta ne sujuvoituisivat niiden kannalta, joita tämä koskee esimerkiksi sillä tavalla, että on kysymys heidän elinkeinostaan, sen romahamisesta kuivuuden tai sateiden tähden.

Reilu kymmenen vuotta sitten tein haastattelun erääseen lehteen professori, ilmastotutkija Markku Kulmalasta, ja kysyin häneltä silloin, miten ilmastonmuutos tulee Suomessa näkymään. Oli hyvin mielenkiintoista, kun hän silloin sanoi selkeästi, että etelästä talvet katoavat lähes kokonaan ja pohjoisessa talvi tulee näkymään rankemmin kuin koskaan, ja tämä talvi meillä on kyllä aivan selvä osoitus tästä.

En tiedä, kuinka pysyvä tämä ilmiö on. Täällä todettiin, että ilmastonmuutos ei ole uusi keksintö, että se olisi jo 11 000 vuotta sitten alkanut. Ehkä hieman tarkentaisin tätä ajatusta ja sanoisin, että kyllä tämä nykyinen ilmastonmuutos on ihan ihmisen tekemä. Meidän elintapamme ja toimintamme ovat tämän tilan tuottaneet, ja edessämme on nyt tämä pitkä tie, jossa yritämme korjata näitä vahinkoja, pysäyttää ilmastonmuutoksen haittoja. Ja niin se vaan on, että näitä sopeutumislakeja meille jatkossakin täällä on odotettavissa.

14.29 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys tulvien hallinnasta ja vesien hallinnasta on tervetullut. Niin kuin tässä keskustelussa on esille tullut useammisakin puheenvuoroissa, tämä on myös varautumista ennen muuta kuiviin aikoihin, eli tässä on kaksi puolta, joista toimivalla vesien hallinnalla pystytään huolehtimaan. Taisi olla edustaja Pauli Kiuru, joka aiemmin toi esille myös näitä kuivia vaiheita, eli silloin kun ei tarvitsisi laskea esimerkiksi lähivesiä niin matalille pinnoille keväisin, niin pystyttäisiin varautumaan paremmin kuiviin kesäkausiin, tai sitten pohjavesienkin näkökulmasta.

Meillä on myös olemassa erittäin hyviä keinoja, luonnonmukaisia keinoja vesien hallintaan, esimerkiksi monitoimikosteikot ovat yksi tällainen, jota muuta muassa Metsästäjäliitto tekee isossa määrin MTK:n ja maanviljelijöiden kanssa yhteistyöllä. Niillä pystytään erinomaisella tavalla huolehtimaan vesistä — toki puhdistaen näitä sadevesiä, mutta toisaalta sitten huolehtien siitä, että vesivarannot säilyvät vakaampina ympäri vuoden, silloin kun vedet ovat runsaimmillaan ja toisaalta sitten kuivempina aikoina. Tämä on itse asiassa

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

myös yksi tehokkaimmista keinoista vaikuttaa ravinnekuormaan. Nämä tulvat itse asiassa nostavat meidän päästöjä, ravinnekuormaa, poikkeuksellisen rajusti. Pahimpia luonnollisesti ovat syksyiset tulvat, silloin huuhtoumat ovat ravinteiden näkökulmasta vielä suurempia. Mutta kun tuossa jokin viikko sitten Maaseudun Tulevaisuutta luin, niin lehdessä kerrottiin näistä vaikutuksista, siitä, miten esimerkiksi tämän talven runsaat sateet ovat nostaneet ravinnekuormat poikkeuksellisen suuriksi, ja ne näkyvät ensimmäisenä siellä meidän lähivesissämme — järvissä ja lammissa — ja sitä kautta sitten tietysti lopulta Itämeren ravinnekuormana ja rehevöitymisenä.

Hyviä yhteistyöhankkeita rannikolla tehdään. Sain aikanaan tutustua myös Porin kaupungin ja ammattikorkean ja Luken tekemään pilottityöskentelyyn, ja tämäntyypisiä hankkeita tarvitaan.

Mutta kun hallitus ansaitsee kiitosta, niin silloin meillä oppositiosta on ollut tapana sitä antaa. Kovin usein ei tällä kaudella siihen ole ollut aihetta, [Ben Zyskowiec: Tai mahdollisuutta!] mutta nyt on, ja haluan tässä pöytäkirjaan vielä sen kiitoksen liittää, että tämä esitys on hyvä ja tervetullut.

14.32 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! On syytä todellakin kiittää siitä, että tämä lakiesitys on tänne tuotu ja valiokunta on siihen työnsä tehnyt, ja on tärkeää, että tämä viedään eteenpäin, asia on sellainen.

Siitä huolimatta, olemmeko sitä mieltä, mitä edustaja Laukkanen, joka totesi äsken, että ilmastonmuutos on ihmisen syytä, meidän ihmisten syytä kokonaan, vai olemmeko sitten sitä mieltä, mitä edustaja Hoskonen, joka totesi, että ilmastonmuutos oli 11 000 vuotta sitten eikä sitä nyt tapahdu — eli ääripäät ovat tässä — varmasti ilmastonmuutosta tapahtuu jossakin määrin ja osa siitä on ihmisten aiheuttamaa ja sen seurauksia joudumme vastaanottamaan jatkossa ilman muuta. Järkevästi tähän pitää suhtautua, ja tämä lainsäädäntö on mielestäni osa sitä järkevyyttä.

Edustaja Honkonen totesi, että pitäisi ottaa 15 metrin vara merenpinnasta siihen, mihin rakennetaan. Kysyin tuossa edustaja Vähämäeltä, että jos 15 metriä vedenpinta nousee, niin miten Oulun käy, kun hän on oululainen, ja hän totesi, että ei ole Oulusta jäljellä paljon mitään, eli tämä raja on tietysti aika rankka. Ja kun syksyllä tein aloitteen tästä pääkaupungin siirtämisestä Helsingistä Jyväskylään, [Petri Honkonen: Hyvä aloite!] niin monien muiden erinomaisten perusteiden lisäksi minulla oli siellä maininta siitä, että ennusteiden mukaan merenpinta nousee ja Helsinki jää veden alle. Jos se nousee niin paljon kuin edustaja Honkonen ehkä laskee, 15 metriä, niin taitaa olla, että Eduskuntatalokin on niin veden vallassa, että täällä toisessakin kerroksessa vesi on lähes jaloissamme. Eli varautua kaikkeen pitää, mutta järkevästi. Se pääkaupungin muuttaminen Jyväskylään kannattaisi ottaa tässä sopeutumisessa yhdeksi tähtäimeksi, ja uskon, että näitten puheenvuorojen jälkeen tätäkin asiaa ruvetaan miettimään vähän huolellisemmin. Se on aivan vakava kysymys, kyllä näin saattaa jatkossa todellakin käydä. Eikä sen tarvitse nousta 15:tä metriä, niin kuin edustaja Honkonen laskeskeli, vaan varmaan aika paljon pienempikin metrimäärä johtaa siihen, että tällaisia isoja sopeutumistoimenpiteitä pitää tehdä, järkevästi.

14.35 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Me emme lähteneet ihan niin pitkän linjan tulevaisuudesta — omakin työhuoneeni on vielä tuolla aivan pohjakerroksessa. Mutta sen sijaan haluan lausua kiitoksen valiokunnalle rakentavasta ja napakasta käsittelystä tässä lainsäädäntöhankkeessa. Siinähan oli kyse siitä, että luodaan suunnittelujärjestelmä,

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

että reitit ovat selvät silloin, kun ääri-ilmiöitä ilmastonmuutoksen vuoksi ja muista syistä tapahtuu: kerätään tietoa, on tämmöinen hallittu suunnitelma, ja katsotaan, toteutuuko se suunnitelma. Siitä yksinkertaisuudessaan on kyse.

Halusimme kuitenkin vähän laajentaa osaamistamme tässä samalla, ja olemme kuulleet paljon siitä, miten tulvariskejä jo nykypäivänä hallitaan, ja varautumisesta esimerkiksi siihen, miten vähentäisimme päästöjä, mikä täällä keskusteluissa on tullutkin ilmi. Meillähän esimerkiksi hulevesien myötä menee moni viemärilaitos tukkoon tai ylikuormittuu niin, että sitten joudutaan päästämään vesiä — hulauttamaan, kuten usein lehdissä lukee — tonneittain tai kymmeniä tonneja, jopa satoja tonneja, suoraan puhdistamatta tuonne vesistöön, ja se ei ole tarkoituksenmukaista

Halusimme kuulla myöskin siitä, miten kuivuuteen on varauduttu. Meillähän tässä talossa on päätetty oikeastaan jo muutama kausi sitten viimeiset vesihuoltohankkeet, eli tämä talo, valtio, ei enää rahoita vesihuoltohankkeita. Siitäkin tuli keskustelua, että voi olla tarkoituksenmukaista pohtia tätä asiaa joskus tulevaisuudessa. Voin kertoa, että esimerkiksi Petäjäveden kunnassa oli aika rankka kesä ja syksy, kun iso osa kuntaa oli niin sanotusti kantoveden varassa.

Saamme tosiaan Sykeltä vielä lisälaskelmia näistä erilaisista ravinnekuorma-asioista. Näitä hulevesiasioita ei, kumma kyllä, ollut laskettu koskaan kokonaisuuteen siinä, miten ison kuorman sekin asia Itämereen vaikuttaa.

En lähde sen kummemmin tässä puolueen kantaa ilmaisemaan, koska tämä oli ihan kaikkien puolueitten yhteinen tahtotila, että tätä lakiesitystä tällaisenaan viedään eteenpäin.

14.38 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! On hienoa kuulla tuo, minkä edustaja Kalmari kertoi ja mikä tässä salissakin on nyt tullut esille, että olemme yhtä mieltä siitä, että tämä hallituksen lakiesitys on erinomainen ja että on tärkeää, että varaudumme siihen, mikä on aivan silmin nähtävää, että erilaiset sään ääri-ilmiöt lisääntyvät.

Kävin viikonloppuna Kuusamossa, missä olen kasvanut, ja siellä kertoivat ihmiset, että viimeksi silloin kun olin sellainen kahdeksanvuotias poika, on ollut niin paljon lunta kuin tänä talvena. Siellä on todella korkeat kinokset ja nietokset, ja ympäri Pohjois-Suomen lunta on nyt todella paljon. Se näkyy siellä sillä tavalla, että siellä on esimerkiksi rakennusten kattoja romahtanut, erityisesti isojen varastorakennusten osalta, ja on jouduttu varautumaan siihen, että miten suojaamme meidän rakennukset, että ne kestävät. Tämäkin näkökulma, että lunta voi olla myös tulevina talvina siellä pohjoisessa poikkeuksellisen paljon, ja siihenkin täytyy sitten varautua. Nyt kun ne lumet ja jäät lähtevät sieltä keväällä liikkeelle, niin siinä voidaan sitten olla ongelmissa, jos ei olla varauduttu.

Kaiken kaikkiaan hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava, ja edelleen meidän tulee jatkaa sitä, että varaudumme siihen entistä paremmin, että erilaiset ääri-ilmiöt sään suhteen lisääntyvät, niin tulvat kuin kuivuusjaksotkin.

14.39 Raimo Piirainen sd: Arvoisa puhemies! Valiokunnassa käsitelimme tätä hyvässä yhteisymmärryksessä, niin kuin on kuultukin.

Tämä on erittäin tärkeä asia, eikä tämä koske pelkästään jokia, vaan tämä koskee myös järvien pintoja. Muistellaan 2012, mitä tapahtui: Silloin oli sateinen kesä, ja Oulujärven vedenpintakin nousi silloin ylärajalle. Muistelen, että kesämökkiläiset ja muutenkin rannalla asijat olivat hyvin aktiivisesti yhteydessä silloin, että millä tavalla tästä päästäisiin eteenpäin, että saataisiin vedenpintaa alas laskettua. Sen jälkeen muistaakseni lainsäädäntöä

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

kyllä on korjattu siltä osin, mutta silloin oli se ongelma, että ely-keskus ei voinut antaa lupaa vedenpinnan laskemiselle ennen kuin se tuli sinne ylärajalle. Kun vettä tuli sitten yön ja päivän kanssa, niin niinhän siinä kävi sitten, että se meni sen ylärajan yli, ja sitten meni tiet ja meni mökkejä ja rantasaunoja ja grillipaikkoja, mitä kaikkea siinä oli. Mutta rakennettu oli myös sillä tavalla, että vedenrajan alapuolelle. Siihen tulisi mielestäni myös näissä tulvariskeissä puuttua, että ei rakennuslupia myönnetä sitten vedenpinnan alapuolisille alueille.

Meillä on Pohjois-Suomessa todella paljon lunta, ja jos nämä kaikki tulevat sateena tai eivät haihdu taivaan tuuliin, niin on odotettavissa Simojoella ja myös muissa, Ounasjoessa, Tornionjoessa, tulvia. Näihin on hyvä varautua, ja nyt on tähän olemassa lainmukainen ryhmä, joka sitten ely-keskuksen vastuulla näitä asioita hoitaa. Toivotaan, että päästäisiin näistä mökkikellumisista ja muista, mitä nyt on esimerkiksi Simojoellakin nähty, parempaan tilanteeseen. Mutta jos siellä on paksut jäät ja patoutumia, kyllä siinä täytyy hyvissä ajoin miettiä, millä keinoin päästään eroon niistä tai pystytään kiertämään ne patotilanteet, ettei vain sitten vesi pääse nousemaan riittävän ylös.

Erittäin tärkeä lainsäädännön osa tällä hetkellä, ja kiitokset kaikille valiokunnan jäsenille siitä, että tämä meni puhtaasti ja kirkkaasti, yksimielisesti.

14.42 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on tärkeä säädös ja tärkeä lakimuutos, ja tämä on sillä lailla myönteinen esimerkki siitä, että vaikka tämän talon julkisuuskuva on valitettavan usein sellainen, että me riitelemme ja pyrimme ymmärtämään toisiamme väärin, niin kuitenkin suurin osa Suomen lainsäädännöstä syntyy täällä eduskunnassa yksimielisesti ja niin tämäkin. Haluan tässä erikseen vielä kiittää oppositioryhmiä siitä, että ihmisten turvallisuudelle ja meidän talouselämällemme tärkeä lainsäädäntö on saatu vietyä yksimielisesti niin valiokunnassa kuin se on yksimielisenä täällä sallissakin menossa eteenpäin. Kiitos vielä siitä.

Puhemies! Tämä on hyvin tärkeä lainsäädäntö oman vaalipiirini ja Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan kannalta. Kuten iskelmän sanat sanovat, niin minä lähden ja tulvii Pohjanmaa. Kaikki tuntevat Pohjanmaan lakeuden suuret tulvat. Tulvariskien hallinta on erittäin tärkeää Etelä-Pohjanmaalle ja myös muille Pohjanmaan maakunnille oikeastaan aina Lappiin asti, kaikki tietävät. Koulussa on näitä jokia opeteltu, mitkä aina välillä tulvivat.

Täällä on käyty erittäin laadukasta ja korkeatasoista keskustelua ja täällä on käytetty paljon minua asiantuntevampia puheenvuoroja tästä tulvariskiaiheesta, mutta haluan yhden näkökulman tässä ottaa esille.

Se näkökulma on sellainen toimija, joka vaikuttaa erittäin paljon tulvariskien hallintaan, eli pumppausyhtymät, joita meillä on ainakin tuolla Etelä-Pohjanmaalla esimerkiksi Lapuanjokivarressa. Nehän ovat tällaisia maanomistajien muodostamia yhteenliittymiä, yhtymiä, joilla on varsin isojakin pumppuja, joilla varaudutaan sitten siihen, että mikäli tulee tulvatilanne, niin voidaan juoksuttaa sitä jokien vettä pelloille ja sillä estää taajamien ja kuntien hukkuminen sen tulvaveden alle.

Puhemies! Toivoisinkin, että tämä talo ja ehkäpä maamme hyvä hallituskin vähän kiinnittäisi huomiota näiden pumppausyhtymien tilanteeseen. Siellä on aika koviakin taloudellisia vastuita. Tyypillisesti maanviljelijät, joilla nyt ei muutenkaan valtavan hyvin tällä hetkellä taloudellisesti mene, joutuvat yhteisvastuullisesti kustantamaan näiden pumppujen ylläpitoa. On erittäin tärkeää, että Suomen valtio tekee oikeudenmukaisia sopimuksia näiden pumppausyhtymien kanssa, ja täytyy sitten miettiä sitä kustannusten jakoa. Siellä tu-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

lee aika kovia kustannuksia, kun pyöritetään niitä pumppuja, ja myöskin sähköverokustannukset ovat aika isot. Vaikka paikalla ei aina väkeä niin paljon ole, mutta kun kuitenkin pöytäkirjoja luetaan, niin toivon, että maa- ja metsätalousministeriössäkin tähän kiinnitetään huomiota ja tuonne paikallisiin ely-keskuksiin oltaisiin yhteydessä ja katsottaisiin, että siellä säilyvät ne pumput hyvässä kunnossa eikä myöskään tule kohtuuttomia rasitteita niille maanomistajille, jotka viime kädessä turvaavat maakunnan muiden ihmisten turvallisuutta tulvariskeiltä.

14.45 Petri Huru ps: Arvoisa puhemies! Lakiesitys sinällään on kannatettava. Salikeskustelun perusteella haluaisin kuitenkin hallitukselle pari kommenttia antaa.

Täällä mainittiin Kokemäenjoki ja Satakunta, ja siihen liittyen tulvathan ovat asioita, joihin varaudutaan ennakolta. Satakunnassa ovat Kokemäenjoen osalta tiettyjä hankaluuksia tuoneet Natura-alueet. Kun pitäisi ruopata, ei voi läjittää pohjasta ruopattavia massoja siihen viereen, vaan ne pitäisi kuljettaa pidemmälle, mikä lisää kustannuksia. Eli voisiko tähän saada muutoksia, eli onko sitä pohjasta nostettavaa massaa kuitenkin mahdollista läjittää vaikkapa sitten Natura-alueelle?

Toinen oli kuivuuden osalta, kun puhuttiin, että kaivot kuivuvat. Näin on, ja niin on ollut ennenkin. Aiemmin pelastuslaitos on voinut toimittaa vettä kuivuneisiin kaivoihin. Tänä päivänä ei enää voi, koska kilpailulaki kieltää toiminnan. Täytyy tilata joltain yritykseltä se vesi sinne, eli pelastuslaitos ei voi toimittaa. Voisiko toimittaa jatkossa?

14.46 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! On tosiasia, että ilmasto muuttuu. Suomi ei voi sitä estää. Ilmastonmuutoksen hillitsemisessäkin lienemme pääosin muun maailman armoilla, mutta vastuu ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Suomessa on yksin meillä.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys tulvariskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta on tärkeä osoitus siitä, että Suomi voi ja Suomen pitää varautua paremmin ilmastonmuutokseen. Tulvariskithän eivät ole sinänsä uusi asia, mutta riskit lisääntyvät tulevaisuudessa. On tärkeää, että tässä esityksessä varaudutaan tulvatilanteiden ohella muihin poikkeaviin vesioloihin, kuten esimerkiksi rankkasateisiin ja kuivuuteen sekä yleiseen vesitilanteiden hallintaan. Näin siis parannetaan varautumista sää- ja vesiolojen muutoksiin ja erityisesti poikkeavien ilmiöiden lisääntymiseen. Osaltanikin haluan kiittää tästä esityksestä.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on järkevää ja välttämätöntä. Valitettavasti tämä käsittelyssä oleva lakimuutos näyttää olevan enemmän poikkeus kuin sääntö Suomen toimisessa. Suomi ei ole riittävästi nostanut sopeutumista ilmastoagendalle. EU-tasolla onneksi komissio on osana Green Deal -ohjelmaa nostanut sopeutumisen aivan eri tavalla keskeiseen rooliin, ja vuoden sisällä odotetaan tähän liittyvää adaptaatiostrategiaa. Hallitusohjelmassahan kyllä puhutaan paljon ilmastonmuutoksesta ja asetetaan kunnianhimoisia tavoitteita, mutta pelkät tällaiset pörröpuheet pitäisi lopettaa ja keskittyä ilmastopolitiikassa konkretiaan ja kustannustehokkaaseen päästöjen leikkaamiseen sekä sopeutumistoimiin. Sopeutumista hallitusohjelmassa ei ole mitenkään nostettu esille omana teemanaan. Suomessa on vuodelta 2014 ilmastonmuutoksen sopeutumis suunnitelma, ja tämä pitäisikin nyt tällä kaudella ehdottomasti päivittää.

Lisäksi haluan nostaa esille yhdyskuntarakenteeseen liittyvät kysymykset. Me tiedämme, että poikittaissuuntaisten rankkasateiden armoilla rakennettu ympäristö joutuu aivan uudelleenlaiselle koetukselle. On sanottu, että hyvin tiiviisti rakennettu kaupunkiympäristö so-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

peutuu aika heikosti sään ääri-ilmiöihin, paitsi sateisiin, myöskin helteisiin. Nythän on käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus, ja tähän lakiin suunnitellaan tällaista erityistä ilmastopykälää. Tässä pykälässä tulisikin nostaa nimenomaan sopeutuminen ilmastomuutoksen hillitsemisen lisäksi keskiöön. Pelkäänpä, että ilmastomuutoksen nimissä ruvetaan vaatimaan yhdyskuntarakenteen tiivistämistä taajama-alueillakin entisestään ja sitä kautta potentiaalisesti heikennetään kaupunkien [Puhemies koputtaa] ja kuntien kestävyyttä ilmastomuutoksen edessä.

14.50 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys ja maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö on todettu tässä keskustelussa erinomaisiksi ja tarpeellisiksi. Suomihan on harvoja Euroopan unionin maita, ellei ole ainoa, jonka alueella pelloilta johdetaan vettä pois päin koko ajan. Tuolla monessa Etelä-Euroopan maassa on nimenomaan kasteluvedestä karmea pula, ja siellä toimitaan juuri toisin päin. Se, mikä on jäänyt tässä keskustelussa mielestäni liian vähälle huomiolle, on se, että kun puhutaan vesien johtamisesta pois pellolta tai veden hallinnasta, niin useimmiten puhutaan turvemaista, lähes poikkeuksetta, ja niin kuin sanoin edellisessä puheenvuorossani, juttu on ihan varmasti näin, että turvemaiden rikkaus on meillä siinä, että se takaa meille aina kestävän sadon, myös kuivina kesäkausina, ja niitähän meillä tulee aivan varmasti. Kovat savimaat, hiekkamaat kuivina jaksoina, kuivina kesinä, eivät juurikaan satoa tuota, mutta turvepellolta sen saa. Elikkä se on meille samalla myös erittäin hyvä henkivakuutus, kun pystymme ruokkimaan tämän kansakunnan oman pellon tuotteilla niin, että säilytämme myös sitten seuraavia vuosia varten muun muassa omat siemenviljat ja monet muut asiat. Elikkä alkäämme sitä turvepeltoa nyt vihatko, koska ei ole mitään perustetta sille. Ja sitten kun ilmastomuutoksen kannalta puhutaan siitä, ovatko ne turvepelot riittävän maatuneita ja tuottavatko ne hiilidioksidia, niin kyllä sata vuotta viljelty pelto varmaan on jo oman hiilidioksidinsa luovuttanut, ja sille ei syntiä pidä laskea ainakaan hiilidioksidista.

Se toinen asia, mikä tuli vielä mieleeni, on se, että kun olemme siirtyneet selkeästi uuteen aikaan siinä mielessä, että selvää neljää vuodenaikaa ainakaan täällä etelässä ei enää ole, niin meidän on opittava elämään sen asian kanssa hyvin. Kun meillä on Suomen pinta-alasta kaikkiaan suopinta-alaa noin 10 miljoonaa hehtaaria, niin se on se realiteetti, ja sen kanssa meidän on opittava pelaamaan. Nyt kun on puhuttu tästä vesien ohjaamisesta pois ja kuivatuksesta, niin se koskee tietenkin myös metsämaita, ja arvoisa puhemies sallinee sen verran, että poikkean asiasta metsään vain hetkeksi. Se koskee sitä, että kun turvemaista on puhuttu tässä talossa paljon negatiivista, että se tekee päästöjä ja vaikka mitä, niin jos me haluamme tässä maassa tehdä tälle maalle hyvää, maatilojen osalta ja monen tilan osalta se tarkoittaa, että hoidammeko myös turvemaita metsämaina. Ne eivät ole enää mitään päästölähteitä, niin kuin päivän lehti aina haluaa kirjoittaa. Tosiasia on, että oikein lannoitettuina ja hoidettuina meidän turvemaista tulee erinomainen hiilinielu. Se on täysin meidän omissa käsissä ja on erittäin halpa keino. Tekemällä tuhkalannoituksen 10 miljoonan kiintomotin lisäkasvu on aivan helppo saavuttaa — erittäin edullinen, toimiva, eikä rasita vesistöjä, sitoo hiiltä, sitoo ravinteita, kuivattaa soita, jolloin vesistöihin valuma pienenee. Miksi tästä vaihtoehdosta ei tässä talossa haluta puhua vaan puhutaan vain, että turvesuot on lopetettava? Meillä on omat avaimet omissa käsissä. Käytetään niitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Koetetaan loput puheenvuorot pitää tiiviisti tässä hallituksen esityksessä. Edustaja Honkonen näyttää esimerkkiä.

14.53 Petri Honkonen kesk: Arvoisa puhemies! Tosiaan, mitä tulee näihin meritulviin ja tähän tulevaan merenpinnan nousuun, niin tämä ei ole mikään leikin asia, oli se raja sitten 10 tai 15 metriä, jos puhutaan tästä yhdyskuntarakenteen kehityksestä. Jos katsotaan sitä merenpinnan ennakoitua nousua, niin suurimmat — esimerkiksi Suomenlahden rannikolla — ennakoidut merenpinnan nousut ovat tämän vuosisadan aikana noin metrin verran. Merenpinnan nousun ennakointi on aika vaikeaa, se saattaa nousta jopa enemmän, tietyt tiedemiehet ovat näin esittäneet, mutta jos ennakoidaan, että se nousee vaikka metrin, niin sitten näiden sään ääri-ilmiöiden — jotka myös lisääntyvät ilmastonmuutoksen myötä ja ovat jo lisääntyneet — yhteydessä tämä vaikutus saattaa olla totta kai vielä hallitsemattomampi. Kun se merenpinta nousee ja kun näitä ääri-ilmiöitä on yhä enemmän, niin totta kai sitten ne vaikutuksetkin ulottuvat korkeammalle aina noissa ääritilanteissa. Ja kun meillä on näin valtavasti tätä yhdyskuntarakennetta, kaikenlaista infraa, taloja — niin kuin on täällä Helsingissä, kautta Suomen muunkin rannikon — niistä tulee valtavia yhteiskunnallisia, kansantaloudellisia kustannuksia, kun sitten näitä tulvavahinkoja korjataan. Tämä on väistämättä meidän edessämme. Kun katsotaan yhdyskuntarakenteen odotettua ikää, sen kestävyyttä, sitä, kuinka kauan talon, kun se rakennetaan, pitäisi kestää — ja totta kai toivotaan, että se kestäisi mahdollisimman kauan — niin olisi yhteiskunnan kannalta vastuullisempaa varautua näihin riskeihin mahdollisimman etukäteen, jopa satoja vuosia eteenpäin, sen sijaan, että sitten myöhemmin tulevat sukupolvet joutuvat näitä riskejä kustantamaan ja kadutaan, että tulipa rakennettua sinne, missä nyt sitten aallot liplattavat suurin piirtein rappusilla. Eli tämä on vakava asia. Ja tietysti, jos katsotaan koko maailman mitta-kaavassa tulvien ja meritulvien yleistymistä, niin satoja miljoonia ihmisiä asuu sellaisilla alueilla, joidenka ennakoidaan jäävän jopa kokonaan vedenpinnan alle lähivuosisatojen kuluessa. Eli kyllä tämä asia on semmoinen, missä meidän Suomessakin tulee olla hereillä.

14.55 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja ilmastomuutokseen sopeutumisen tarpeesta ja vesienhallinnan monista ulottuvuuksista ja haasteista. Haluan painottaa sitä, että on tärkeää, että niin ilmastomuutoksen torjuntatoimissa kuin hallintatoimissakin tukeudutaan vahvasti tutkittuun tietoon. Vain siten me pystymme kestävästi vähentämään päästöjä ja sopeutumaan niihin vaikutuksiin, jotka täällä jo ovat.

Tässä edustajat Honkonen ja Vestman ottivat esiin kaupunkisuunnittelun merkityksen, jonka itsekin mainitsin omassa puheessani. Tiivistä kaupunkia voidaan tehdä monella tavalla, ja hulevesien hallinnan kannalta tärkeää on huolehtia erityisesti riittävästä kaupunkivihreästä ja siitä, ettei ole liikaa pintaa, joka ei läpäise vettä.

Pääkaupunkiseudun kunnat, kuntayhtymät ja muut seudulliset toimijat ovat jo tehneet yhteisen ilmastomuutokseen sopeutumisen strategian, se ulottuu vuodelle 2020, ja siinä on nimenomaan näitä sopeutumistoimia selvitetty, ja uusia sopeutumistoimenpiteitä valmistellaan just parhaillaan uudella ohjelmalla, joka valmistuu vuoteen 2020 mennessä. Joten kyllä ainakin täällä pääkaupunkiseudulla näihin huoliin on herätty ja varaudutaan, mutta toki totta on, että varmastikin sitä varautumisen tasoa on edelleen tarpeen lisätä.

14.57 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Erittäin hyvää keskustelua ja erittäin hyvä laki.

Kunnillahan on tämä kaavoitusmonopoli, ja kunnilla on myöskin velvollisuus kehittää vesihuoltoa nykytilannetta vastaavaksi. Tulvat uhkaavat meidän vesihuoltoamme, niin kuin täällä on jo siihen viitattu, ja erittäin tärkeää olisi nyt, että kunnilla olisi osaamista vastata näihin tulevaisuuden haasteisiin. Tällä hetkellä halutaan tiivistä, halutaan korkeaa, ha-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

lutaan sellaista, jolla ei vastata tulevaisuuden haasteisiin. Tässä kuntien ohjeistaminen ja ohjaaminen on tietenkin aivan keskeisessä roolissa. En haluaisi tietenkään lähteä puuttumaan, mutta osaamista täytyy vahvistaa. Nykyinen vesihuollon infran korjausvelka esimerkiksi on aivan kestämaton, ja sitten se tilanne, että kuinka näissä vesiyhtiöissä sitten näihin infrakorjauksiin ylipäättänsä puututaan. Tämä tilanne on kokonaisvaltainen, ja meidän täytyy kaikkien ottaa se vakavasti. Vesihuolto on isossa roolissa ylipäättänsä, globaalistikin. Meidän puhtaat vedet, meidän maanviljelyskelpoiset maat, nämä ovat aivan keskeisessä asemassa, kun me sopeudumme ilmastonmuutoksen, kun me haluamme pitää Suomen kunnossa. — Kiitos.

14.58 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä hyvää keskustelua, ja haluaisin omalta osaltani tässä todeta, että kun aikanaan työskentelin valtiolla silloisessa lääninhallituksessa tehtävissä, joihin liittyi varautuminen, niin silloin puhuttiin tällaisesta terminologiasta kuin erityistilanteet, ja oli varautumissuunnitelmat hyvin monenlaisiin erityistilanteisiin, oli luonnollisesti ydinvoimalaonnettomuutta ja montaa muuta. Mutta yleensä, kun näitä varautumisasioita suunnitellaan, mietitään sitä riskin todennäköisyyttä, ja sitten jos tapahtuu, niin mietitään sitä, kuinka vakavasta asiasta on kysymys.

Kun olen itse miettinyt, mitkä mahtavat oikeasti olla nyt niitä asioita, joihin meillä kaikkein eniten pitäisi panna käytännössä panoksia, kun puhumme varautumisesta erityistilanteisiin tai tällaisiin poikkeuksellisiin ilmiöihin, niin kyllä ne ovat sään ääri-ilmiöt, ja siinä me olemme täällä nyt puhuneet. Toinen on — en nyt ollenkaan kytke tätä keskustelua tähän tartuntatautilanteeseen — erimuotoiset epidemiat, ne eivät ole välttämättä ihmisiin kohdistuvia, ne voivat olla myös esimerkiksi eläimistöön kohdistuvia ja muunlaisia, esimerkiksi viljelyksiä uhkaavia. Ja kolmas on tietenkin suuronnettomuudet, jotka ovat tavanomaisempi ja meille ehkä tutumpi asia. Mutta halusin tätä painottaa, että viranomaisten varautumistyössä selvästi tässä kolmen kärjessä ovat sään ääri-ilmiöt eri suuntiin.

Edustaja Vestman totesi täällä, että täytyy myös tehdä suunnitelmia sopeutumiseen. Olen tästä samaa mieltä. Ei pidä ajatella niin, että sopeutuminen tarkoittaisi sitä, että olemme antautuneet tai jollakin tavalla epäonnistuneet esimerkiksi ilmastonmuutoksen suurien, haitallisten vaikutusten torjunnassa. On realismia, että joudumme myös sopeutumaan. Kun ensimmäisen kerran jouduin tekemisiin näiden asioiden kanssa, olin hämmästynyt siitä, että kun eräs ystäväni oli ollut tutkijana Yhdysvalloissa — tästä on jo 20–30 vuotta — ja kun hän tuli sieltä Suomeen, niin hän sanoi, että kyseisessä tieteellisessä tutkimusyhteisössä suunniteltiin kasveja, jotka kestävät paremmin ilmastonmuutosta. Silloin minä aloin ottaa tosissaan sen, että jos ei kysymys enää olekaan siitä, että käymme akateemista keskustelua — silloin puhuttiin enemmän kasvihuoneilmiöstä, nyt puhumme ilmastonmuutoksesta — vaan siitä, että ihan oikeasti panostettiin siihen, että ryhdytään suunnittelemaan kasveja, jotka muutamaa astetta lämpöisemmissä olosuhteissa menestyvät ja sillä tavalla turvaavat elintarviketuotantoa.

Nämä ovat vakavia kysymyksiä, ja keskustelu on todellakin ollut monipuolista ja hyvää.

15.01 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvä keskustelu tulevasta ja varautumisesta, ja tässä loppupuolella kääntyi keskustelu myöskin tähän rakentamiseen ja kaupunkisuunnitteluun.

Ajattelen myöskin näin, että sään ääri-ilmiöt ovat meillä tätä päivää, ne ovat tulevaisuutta, ja niihin meidän tulee kyetä varautumaan nykyistä paremmin. Se näkyy meillä tulvien

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

ohella muun muassa sisäilma-asioissa, se näkyy myöskin niin, että meillä ihan muutama viikko sitten omassa kotikaupungissani Tampereella rinnemaa romahti talon alta. Ja meillä saattaa olla monenlaisia tällaisia yllättäviä tilanteita edessä, joihin meidän pitäisi pystyä entistä paremmin kaupunkisuunnittelussa varautumaan. Ja halusin nostaa tämän puheenvuorossani ihan siksi, että tiedän, että meillä Suomen yliopistoissa tehdään tällä hetkellä erittäin hyvää tutkimusta esimerkiksi siitä, mitkä ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät rakentamisessa ja miten ne tulisi ottaa huomioon. Ajattelen, että sitä tietoa meidän tulisi nykyistä paremmin hyödyntää myöskin suunnittelussa niin täällä valtion puolella kuin kaupunkisuunnittelunkin puolella.

15.02 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! En ajatellut käyttää tästä puheenvuoroa, mutta tämä on innostavaa keskustelua loppujen lopuksi ollut, koska täällä keskustellaan hyvin tärkeistä asioista, ja minäkin haluan kiinnittää huomion enemmän tähän tulevaisuuteen sopeutumiseen. Tällä hetkellä kestävistä kehityksestä ja ilmaston lämpenemisestäkin puhutaan liian kapea-alaisesti ja kestävän kehityksen indikaattoreitakin tarkastellaan erillään toisistaan, eli enemmän pitäisi puhua ilmastokestävyydestä ja sen tukemisesta ja enemmän pitäisi keskittyä myös ilmastopolitiikan laajaan kokonaisuuteen ja sen vaikutuksiin kansantalouteen, työllisyyteen ja hyvinvointiin. Eli meidän tulisi puhua sopeutumisesta ilmastonmuutokseen, kuten täällä hyvin on monessa puheenvuorossa tuotu esille. Tämä edellyttää muun muassa taloudellisten ja terveydellisten riskien kiihkonta tunnistamista ja tunnistamista, ja nimenomaan tutkittuun tietoon pohjautuen, ei mututuntumalla. Jos me panostamme enemmän sopeutumistoimien suunnitteluun ja toimeenpanoon, niin myöskin ilmastonmuutoksen haitallisia seurauksia on mahdollista rajoittaa nykyistä tehokkaammin. Tämä näkökulma olisi huomioitava kaikessa tässä keskustelussa myös.

15.03 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos todellakin erittäin hyvästä ja monipuolisesta keskustelusta. Intouduin minäkin ottamaan puheenvuoron juuri kuunneltuani muiden puheenvuoroja. Mitä tulee tähän näkökulmaan, jonka edustaja Mäkisalo-Ropponen toi esille, niin politiikassa pitäisi kyetä nimenomaan politiikkajohdonmukaisuuteen eli siihen, että esimerkiksi kestävän kehityksen kohdalla pitäisimme mielessä kestävän kehityksen tavoitteet kaikilla politiikan osa-alueilla. Se olisi kaikkein paras tapa varmasti saavuttaa myös niitä kestävän kehityksen tavoitteita, joihin Suomi on sitoutunut, ja viittaa esimerkiksi Agenda 2030 -tavoitteisiin. Meillä esimerkiksi tarkastusvaliokunnassa on otettu tämä asenne, että kun kirjoitamme mietintöjä ja lausuntoja erilaisista raporteista, niin tarkastelemme nimenomaan, miten tämä politiikkajohdonmukaisuus toteutuu esimerkiksi juuri kestävän kehityksen kohdalla.

15.04 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutos lisää sään ääri-ilmiöitä, joista täällä on puhuttu paljon ja hyvin. Myös tulvat aiheuttavat vahingollisia seurauksia turvallisuudelle, ympäristölle, yhteiskunnan infralle, taloudelliselle toiminnalle ja jopa kulttuuriperinnölle, kun puhutaan rakentamisesta ja rakennuksista, joita meillä täällä on, mikäli tulvariskeihin ei ole varauduttu.

Tässä hallituksen esityksessä on hyvä pohja sille, kuinka me lähemme esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa ottamaan huomioon näitä riskejä. Esimerkiksi hulevesitulvia voidaan hallita varaamalla kaavoituksessa hulevesille riittävästi alueita ja

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

virtausreittejä, ja maankäytön suunnittelua tukee järjestelmällinen tulvakartoitustyö, jossa tulvakarttojen avulla annetaan viranomaisille ja kansalaisille tietoa tulva-alueista.

Täällä kun edustaja Vestman otti esiin tämän meidän maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen ja pelkäsi, että siellä lähdetään tekemään uudistuksessa sellaisia linjauksia, jotka entisestään tiivistävät asutusta, niin tässä jäin miettimään — hän nyt ei valitettavasti ole paikalla — mitä hän mahtoi tällä tarkoittaa. Kyllähän kun puhutaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksesta, niin tätä lakia uudistettaessa ilmastonmuutosilmiö ja kaikki siihen liittyvät kaupungistumiset ja muut meillä tässä lain uudistuksessa otetaan huomioon, ja kyllä minä näkisin, että tämä ei ole se riski, että meillä asuminen keskittyy kaupunkeihin. Meillä on enemmän riski, jos emme varaudu siihen, mitä nämä sään ääri-ilmiöt meille aiheuttavat.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 105/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Kertomus K 19/2019 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2020 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 1/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

15.07 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa.

Tarkastusviraston vaalirahoituslaissa säädetyn valvontatehtävän kohteena on siis ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen eli lain 5—8 §:ien muodostama kokonaisuus. Lain muiden säännösten valvonta ei kuulu tarkastusviraston tehtäviin. Esimerkiksi lain 4 §:ssä tarkoitettut ehdokkaat vaalirahoituksen rajoitukset eivät kuulu tarkastusviraston valvontakokonaisuuteen vaan poliittisen vastuun piiriin. Vaalirahoituslakia valmisteltaessa on haettu tasapainoa riittävän sääntelyn ja sääntelyn aiheuttamien kustannusten ja erilaisten haittojen välillä. Pyrkimyksenä on ollut vaalirahoituksen avoimuuden lisääminen ja myös vaalikampanjoiden kulujen kasvun hillitseminen.

Kaikki ilmoitusvelvolliset — yhteensä 277 — jättivät vaalirahoitusilmoituksen. Suurin kampanja oli euromäärältään 115 547 euroa ja pienin 308 euroa. Kampanjakulujen keskiarvo oli 34 770 euroa. Kampanjan keskimääräiset kulut ovat hieman laskeneet, 785 eurola, nimittäin edellisiin vaaleihin verrattuna. Valiokunta tulee myös jatkossa seuraamaan tilanteen kehittymistä.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

Ulkopuolista tukea kampanjoihin saatiin 62 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Edellisissä vaaleissa ulkopuolisen tuen osuus oli 56 prosenttia ja vuoden 2011 vaaleissa puolestaan 57 prosenttia. Tarkastusviraston mukaan tukea oli otettu vastaan myös sellaisilta tahoilta, joilta ei vaalirahoituslain 4 §:n mukaisesti saisi vastaanottaa tukea. Valvonnassa todetut tapaukset eivät ylittäneet 1 500 euron tukirajaa, jolloin tuki ja sen antaja on ilmoitettava vaalirahoitusilmoituksessa erikseen. Myös yhdeltä ja samalta tukijalta oli tukea vastaanotettu yli lain salliman 6 000 euron rajan.

Ennakoilmoituksia teki 1 172 henkilöä eli 48 prosenttia kaikista ehdokkaista, ja lähes kaikki tekivät sen sähköisesti. Edellisissä vaaleissa 56 prosenttia teki ennakoilmoituksen, eli laskua on tapahtunut ennakoilmoitusten suhteen.

Tarkastusviraston johtopäätös on, että viraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta. Mitä tulee lainsäädännön kehittämistarpeiden selvittämiseen, vaalirahoituslakia ja puoluelakia on tarkistettu viimeksi vuonna 2015. Tämän jälkeen valiokunta on mietinnössään käsitellyt ehdokasmaksuihin ja kansanedustajamaksuihin liittyviä epäkohtia sekä vaalikampanjakulujen kasvua.

Valiokunta totesi vuonna 2016 seuraavasti: ”Valiokunnan mielestä huoleen vaalikampanjoiden kulujen kasvusta ja siitä aiheutuvista kielteisistä vaikutuksista esimerkiksi ehdokkaaksi ryhtymiselle on syytä suhtautua vakavasti. Valiokunta pitää selvittämisen arvoisena ehdotusta toimivasta kampanjakatosta, joka tasaisi varainhankintaan liittyviä eroja ehdokkaiden välillä.” Valiokunta palasi asiaan vuonna 2018 käsitellessään kuntavaalien vaalirahoituksen valvontaa ja ehdotti tuolloin, että hallitus tekee selvityksen asiasta.

Valtioneuvosto on helmikuun lopussa asettanut parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Työryhmän toimikausi päättyy toukokuun lopussa 2021. Työryhmän selvitettävänä on iso joukko asioita. Ne koskevat muun muassa vaali- ja puoluerahoituksen ilmoittamista koskevia säännöksiä ja käytäntöjä sen varmistamiseksi, että ilmoitukset antavat oikean kuvan mahdollisia sidonnaisuuksia aiheuttavasta ulkopuolisesta rahoituksesta. Hallitusohjelman mukaan tarkoitus on myös lisätä puolue- ja vaalirahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä vahvistamalla Valtiontalouden tarkastusviraston oikeutta valvoa ehdokkaiden vaalirahoitusilmoituksia ja saada tätä varten tietoja kolmansilta osapuolilta. Työryhmän tulee myös selvittää keinoja vahvistaa vaalirahoituksen ennakkotietojen ilmoittamista äänestäjille jo ennen vaaleja ja helpottaa kampanjatilin perustamista. Työryhmän tulee myös ottaa huomioon eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä 1/2018 olevat ehdotukset koskien ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puoluerahoituksessa ja kampanjakattoa.

Tarkastusvaliokunta jää odottamaan työryhmän ratkaisuehdotuksia sekä niiden edellyttämiä säädösmuutoksia ja tulee palaamaan asiaan, kun se käsittelee vaali- ja puoluerahoituksen valvontaa koskevia tarkastusviraston kertomuksia. Valiokunnan kannanottoehdotus oli, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

15.13 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos valiokuntamme puheenjohtaja Alanko-Kahiluodolle hyvästä esittelystä. Tämä oli todellakin yksimielinen, ja pyrimme yhteisen linjan valiokunnassa löytämään hyvien keskustelujen ja kuulemisten perusteella.

Se, mihin tämä mietintö päättyi ja mihin puheenjohtajammekin puuttui, oli tämä kehittämistarpeiden selvittäminen. Siitä olen täsmälleen samaa mieltä, että kaikilla pitää olla de-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

mokratiassa mahdollisuus osallistua taustasta ja resursseista riippumatta vaaleihin. Nyt valiokunta on aikaisemmin ottanut kantaa, että tätä selvitetään ja valtioneuvosto on asettanut hallitusohjelman mukaisesti työryhmän selvittämään vaalirahoituslain kehittämistarpeita. Valiokunta jää näitä kannanottoja odottamaan.

Tämän vaalirahakaton osalta muutama näkökulma. Vaikka demokratiaa kannattaa, ja mahdollisuutta osallistua vaaleihin ilman muuta kannatan, niin vaalirahakaton asettaminen ei ole aivan ongelmatonta tai ollenkaan niin ongelmatonta kuin voisi kuvitella.

Ensinnäkin istuvilla kansanedustajilla on aina etulyöntiasema, kun lähdetään eduskuntavaaleihin. Käytännössä kampanjakatto betonoisi istuvien kansanedustajien asemaa. Tämä sen takia, että istuvat kansanedustajat pääsääntöisesti saavat enemmän näkyvyyttä tiedotusvälineissä kuin ehdolla olevat ei-istuvat.

Kampanjakatto voisi myös vaikuttaa siihen, että muut kilpailukeinot vaaleissa lisääntyvät: populistiset ulostulot ja alatyylinen kampanjointi saattaisivat lisääntyä, kuten olemme nyt esimerkiksi USA:ssa havainneet. Tosin se ei johdu kampanjakatosta sinänsä.

Sitten tiedotusvälineitten asemasta. Tiedotusvälineet käyttävät merkittävää valtaa ja iso tiedotusväline, iso toimija maakunnassa pystyy merkittävällä tavalla vaikuttamaan siihen, kuka tulee valituksi tai kuka ei tule valituksi. Kampanjakatto muuttaa silloin sitä kilpailuasetelmaa erilaiseen moodiin.

Jos yhtä kilpailutekijää, eli esimerkiksi nyt tätä kampanjakattoa, lähdetään muuttamaan, niin samalla pitää miettiä myös sitä, miten erilaiset taustaryhmät, järjestöt, työnantajajärjestöt, työntekijäjärjestöt, erilaiset lobbausryhmät vaikuttavat ehdokkaiden näkyvyyteen. Miten arvotetaan esimerkiksi somenäkyvyys, jos sitä lähtee iso liitto vyöryttämään trollimaisesti jonkun ehdokkaan puolesta tai käänteisesti jotain ehdokasta vastaan. Mikä hinta sillä on, ja miten se lasketaan?

No niin, aika taisi loppua, mutta pääasia tuli sanottua. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Täältä pöntöstä saa sitten jatkaa, jos haluaa pidempään puhua, kuten tekee edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, puhemies! Toivottavasti nyt en kuitenkaan pitempään täältä puhu. — Kiitos valiokunnan puheenjohtajalle hyvästä esittelystä ja kollega Kiurulle hyvästä puheenvuorosta. Siinä oli todella tärkeitä asioita pohdittu, joita on syytä jatkossa myöskin miettiä. Otan kantaa tässä lyhyessä puheenvuorossani sekä eduskuntavaaleihin että seuraavassa asiakohdassa oleviin EU-vaaleihin.

Kuten puheenjohtaja omassa puheenvuorossaan totesi, niin vaalirahoituslaissa haetaan tasapainoa riittävän säätelyn ja säätelyn aiheuttamien kustannusten ja erilaisten haittojen välillä. Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Valtionalouden tarkastusviraston vaalirahoituslaissa säädetyn valvontatehtävän kohteena on ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen vuoden 2019 eduskunta- ja EU-vaaleissa. Kaikki ilmoitusvelvolliset jättivät vaalirahailmoituksen. Ilmoitusten oikeellisuuden varmistamiseksi tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta lisäselvityksenä vaalikampanjassa käytettyjen pankkien tiliotteet. Niiden avulla pyrittiin varmistumaan siitä, että ulkopuolisilta saadut tukisuoritukset oli merkitty oikein näihin ilmoituksiin. Eduskuntavaaleissa yhtä lukuun ottamatta kaikki ilmoitusvelvolliset toimittivat tarkastusviraston

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

pyytämät lisäselvitykset. EU-vaaleissa kaikki ilmoitusvelvolliset toimittivat lisäselvitykset. Tämän lisäksi tarkastusvirasto pyysi eduskuntavaaleissa 92:ta ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemäänsä ilmoitusta, ja EU-vaaleissa 14 henkilöltä pyydettiin lisäselvitys, ja se saatiin kaikilta. Kyse oli pääosin vain rahoitustietojen tarkennuksista, ei mistään sen kummemmasta. Kaiken kaikkiaan yhteenvetona voidaan todeta, että ilmoitusvelvollisuutta noudatetaan kyllä nykyisin vastuullisesti, ja se on toki positiivinen asia.

Mutta, arvoisa puhemies, vaalirahoituslakia ja puoluelakia on tarkistettu viimeksi vuonna 2015, ja tämän jälkeen tarkastusvaliokunta on mietinnöissään käsitellyt ehdokasmaksuihin ja kansanedustajamaksuihin liittyviä epäkohtia sekä vaalikampanjakulujen kasvua. Valiokunta on ollut huolissaan siitä, minkälaisia kielteisiä vaikutuksia kampanjakulujen kasvulla on, eli vaikuttaako se esimerkiksi halukkuuteen ryhtyä ehdokkaaksi, ja valiokunta ehdotti vuonna 2016 ja sitten uudelleen vuonna 2018 kampanjakattoa koskevan selvityksen tekemistä.

No hallitusohjelman mukaisesti valtioneuvosto on asettanut parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita, ja tämä työryhmä aloitti toimintansa 20. päivä helmikuuta, ja se työskentelee vuoden 2021 toukokuun loppuun saakka. Työryhmän tehtävänä on selvittää muun muassa vaali- ja puoluerahoituksen ilmoittamista koskevia säännöksiä ja käytäntöjä sen varmistamiseksi, että ilmoitukset antavat oikean kuvan mahdollisia sidonnaisuuksia aiheuttavasta ulkopuolisesta rahoituksesta. Työryhmä selvittää myös keinoja vahvistaa vaalirahoituksen ennakkotietojen ilmoittamista äänestäjille jo ennen vaaleja ja helpottaa kampanjatilin perustamista. Samalla työryhmä pohtii myös tarkastusvaliokunnan ehdotuksia ehdokasmaksujen asemasta vaali- ja puoluerahoituksessa ja kampanjakatosta.

Arvoisa puhemies! Kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, tarkastusvaliokunta jää nyt odottamaan tämän työryhmän ratkaisuehdotuksia ja niiden edellyttämiä säädösmuutoksia, ja palaamme asiaan, kun käsittelemme vaali- ja puoluerahoituksen valvontaa koskevia tarkastusviraston kertomuksia. Mielestämme asian seuraaminen on tärkeää jatkossakin.

15.21 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Haitari näiden kampanjoiden koossa on varsin suuri, 308 eurosta 115 547 euroon. Ulkopuolisen tuen osuus oli keskimäärin 62 prosenttia. Koska kyse on kuitenkin lopulta aika suurista tukisummista suuressa osassa kampanjoita, avoimuuden ja läpinäkyvyyden nimissä on erittäin hyvä, että vaalirahoitusta valvotaan.

Tulkitsen — tätä raporttia kun luin — että tämä tiliotteiden pyytäminen on koettu hyväksi varmennuskeinoksi, ja on varmastikin hyvä jatkaa sen kanssa. Mutta kiinnitän huomiota siihen, mitä keinoja olisi varmistaa se, että myös lisäselvityspyyntöihin saataisiin kattavasti vastaukset — nyt onneksi tässäkin oli vain yksi tapaus — niin ettei tällaisia aukkoja jatkossa jäisi.

Samoin se kannattaisi analysoida — kun näytti olevan aika iso määrä, jolta jouduttiin pyytämään tarkennusta tai lisäselvitystä — mistä rahoituksen alakohdista niitä erityisesti jouduttiin pyytämään. Eli onko ohjeistusta syytä tarkentaa seuraavaa kertaa vasten joltain osin ihan turhan työn välttämiseksi molemmin puolin?

Mitä sitten näihin mahdollisiin isompiin linjauksiin tulee, kuten kampanjakattoon, niin tervehdin ilolla sitä, että näitä lainsäädännön kehittämistarpeita selvittämään on perustettu tämä parlamentaarinen ryhmä. Tämä kampanjakatto sinällään ei ole yksiselitteinen asia,

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

edustaja Kiuru täällä analysoi sitä vallan hyvin. Se ei ole yksiselitteinen asia, ei suuntaan eikä toiseen. Siinä on asioita, jotka puhuvat molempiin suuntiin, ja siksi on hyvä, että sitä lähdetään nyt analysoimaan ihan juurta jaksain ja tehdään päätökset tietoon perustuen.

15.22 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Demokratiassa kaikilla pitää olla taustasta ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta mahdollisuus osallistua vaaleihin. Todellisuudessa osallistumismahdollisuudet ovat kuitenkin tällä hetkellä vahvasti jakautuneet sosioekonominen taustan mukaan. Käytetty kampanjarahoitus ennakoi vahvasti läpimenomahdollisuuksia. Koulutetuimmilla ja varakkaimmilla on paremmat lähtökohdat käydä kampanjaa ja parhaat mahdollisuudet tulla valituiksi. Kampanjan keskimääräiset kulut ovat raportissa kerrotun mukaan hieman laskeneet edellisiin vaaleihin verrattuna, kuten tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja tuossa alustuksessa kertoi, mutta edelleen kampanjakulut ovat tavallisen kansalaisen vuositulojen verran, ja se on aivan liikaa. Suurin kampanja oli euromäärältään 115 500 euroa, ja kampanjan kulujen keskiarvo oli 34 770 euroa.

On siis erittäin hyvä, että tarkastusvaliokunta tulee jatkossakin seuraamaan tilanteen kehittymistä, ja on myös erinomaista, että valtioneuvosto on nyt asettanut pääministeri Marinin hallituksen ohjelmassa tarkoitetun parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaalilain, puoluelain, vaalirahoituslain ja tarvittaessa muutakin poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Tämän työryhmän tulisi ottaa huomioon myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä olevat ehdotukset koskien ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puoluerahoituksessa ja kampanjakatosta.

Muistutan tässä kohtaa edustaja Honkasalon viime vuonna tekemästä lakialoitteesta koskien kampanjakattoa. Hänen aloitteessaan esitettiin, että lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta lisättäisiin vaalikohtainen kampanjakatto, joka olisi kunnallisvaaleissa 7 500, eduskuntavaaleissa 30 000 ja europarlamenttivaaleissa 50 000 euroa. Edelleen kannattaisin tämänsuuntaisia linjauksia.

Lopuksi totean, että vaalirahoitusta koskevan ennakoilmoituksen muuttaminen vapaaehtoisesta pakolliseksi olisi erittäin tervetullut avoimuuden ja myöskin kansalaisten tiedonsaannin kannalta, todella kannatettavaa. — Kiitos.

15.25 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Tämä tarkastusviraston kertomus on hyvä, ja mielestäni keskustelu asiasta täällä salissa on hyvää.

Edustaja Kiuru nosti esiin tämän problematiikan — tai ei problematiikan, mutta asian tästä kampanjakatosta. Jos meille hypoteettisesti tulisi kampanjakatto, mitä se tarkoittaisi niille ehdokkaille? He rupeaisivat katsomaan, mihin rahat kannattaa laittaa, ja tällä hetkellä itse asiassa tällainen kohdistettu Facebook-mainonta on hyvin tärkeässä roolissa, mikä olisi taas pois itse asiassa meidän kaupalliselta medialta, sanomalehdiltä, joille itse asiassa nämä kampanjat ovat hyvinkin suuri tulonlähde. Joten tietyllä lailla, jos me menisimme kampanjakattoihin, me voisimme vahingossa jopa meidän sananvapauttamme rajoittaa. Nimittäin nykyinen kaupallinen media ei voi Suomessa hyvin, ja sitä kautta nämä tulonlähteet ovat heille erittäin tärkeitä, ja tämäkin pitää pitää mielessä. Tässä on monta puolta.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 19/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

4. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa

Kertomus K 21/2019 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 2/2020 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 2/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Ja kuten äskenkin, valiokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.27 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan tästä europarlamenttivaaleja koskevasta Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta voi todeta, että myös se perustuu valvontatehtävään, joka perustuu lakiin. En ryhdy kertaamaan samoja pykäläiä, jotka äsken esittelin. Myös tässä on tavoitteena sama, että haetaan tasapainoa riittävän sääntelyn ja puolestaan sääntelyn aiheuttamien kustannusten ja haittojen välillä pyrkimyksenä avoimuuden lisääminen ja vaalikampanjoiden kulujen kasvun hillitseminen.

Vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen vastaa ilmoituksensa sisällöstä. Ilmoitusvelvollisuutta on laajennettu edellisten europarlamenttivaalien jälkeen, ja nyt ilmoitusvelvollisuus koskee myös toista varaedustajaa. Valiokunta teki tätä asiaa koskevan ehdotuksen edellisiä europarlamenttivaaleja koskevan mietinnön yhteydessä. Tarkastusvaliokunta pitääkin nyt hyvänä, että ilmoitusvelvollisuutta on europarlamenttivaaleissa laajennettu. Kesken kauden ensimmäisen varasijan ulkopuoleltakin nousseella on ilmoitusvelvollisuus, ja tältä osin vaalirahoituksen avoimuus on parantunut.

Kaikki ilmoitusvelvolliset, 27 henkilöä, jättivät vaalirahoitusilmoituksen. Ilmoitusvelvollisten kampanjakulut vaihtelivat tarkastusviraston mukaan erittäin paljon. Suurin vaalikampanja maksoi 203 785 euroa ja pienin kampanja 542 euroa. Kampanjakulujen keskiarvo oli noin 56 880 euroa. Ulkopuolista tukea oli 61 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Tarkastusviraston mukaan tukea oli otettu vastaan myös sellaisilta tahoilta, joilta ei vaalirahoituslain 4 §:n mukaisesti saisi vastaanottaa tukea. Yksi valvonnassa todettu tapaus ylitti 1 500 euron tukirajan, jonka ylityttyä tuki ja sen antaja on ilmoitettava vaalirahoitusilmoituksessa erikseen. Ennakkoilmoituksen teki 88 henkilöä. Edellisissä vaaleissa 61 prosenttia jätti ennakkoilmoituksen ja ilmoitusvelvollisista 65 prosenttia. Tällä kertaa prosentit olivat 33 prosenttia kaikista ehdokkaista ja 30 prosenttia ilmoitusvelvollisista, eli laskua on tapahtunut ennakkoilmoitusten suhteen. Tarkastusviraston johtopäätös on, että viraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

Mitä tulee lainsäädännön kehittämistarpeisiin europarlamenttivaaleja koskevan ilmoitusvelvollisuuden ja sitä koskevan tarkastelun suhteen, niin totean aivan samat asiat kuin

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

äskaisen eduskuntavaaleja koskevan mietintömme kohdalla: elikkä myös tätä koskee se, että hallitus on nimittänyt parlamentaarisen työryhmän, joka tarkastelee kaikkia lainsäädännön kehittämistarpeita, ja valiokunta jää odottamaan työryhmän ratkaisuehdotuksia ja niiden edellyttämiä säädösmuutoksia sekä tulee palaamaan asiaan, kun se käsittelee vaali- ja puoluerahoituksen valvontaa koskevia tarkastusviraston kertomuksia.

Ehdotamme valiokunnan kannanottoehdotukseksi, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 21/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

5. Lakialoite laeiksi nuorisolain 17 §:n ja liikuntalain 10 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 7/2020 vp Mia Laiho kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. Menetään keskusteluun, jonka avaa aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Laiho.

Keskustelu

15.31 **Mia Laiho kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani esitän, että nuorisolakiin ja liikuntalakiin lisätään valtakunnallisten avustusten myöntämisperusteiden edellytyksiin vaatimukset siitä, että nuorisolain soveltuessa nuorten ja liikuntalain soveltuessa alaikäisten kanssa toimiva järjestö sitoutuu tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen kaikessa toiminnassaan. Kiitokset kaikille edustajille, jotka ovat yli puoluerajojen ottaneet osaa tähän lasten ja nuorten hyvinvointia edistävään aloitteeseen.

Arvoisa puhemies! Huumeisiin kuolleiden määrä on jatkuvasti kasvanut erityisesti nuorten kohdalla. Nuorten huumekuolemia on jopa kymmenen kertaa enemmän kuin viisi vuotta sitten. Vuonna 2018 melkein sata alle 30-vuotiasta menehtyi huumeisiin. Tämä on järkyttävän suuri määrä menetettyjä nuoria elämiä, ja ne ovat aiheuttaneet suuren surun läheisille, perheille ja koulukavereille. Onkin hälyttävää huomata, että samaan aikaan suh- tautuminen huumeisiin on nuorten keskuudessa löystynyt ja siitä puhutaan positiiviseen sävyyn. Jokainen nuori, joka menetetään päihteille, on jonkun lapsi, sisar tai ystävä ja me- netetty mahdollisuus.

Lisäksi nuorten räjähdysmäisesti lisääntynyt nuuskan käyttö on huolestuttavaa. Nuuska ja tupakka aiheuttavat merkittävän riskin syöpä-, verisuoni- ja keuhkotaudeille. Nuuska sisältää lukuisia syöpävaarallisia aineita ja raskasmetalleja, jotka altistavat suun ja nielun alueen syöville. Näistä riskeistä harva nuori tai edes aikuinen on tietoinen. Nikotiini on hyvin myrkyllinen kemikaali ja synnyttää käyttäjälle nopeasti voimakkaan riippuvuuden. Vuonna 2019 pojista 10 prosenttia ja tytöistä 3 prosenttia käytti päivittäin nuuskaa. Esi- merkiksi Suomen Syöpäyhdistyksen selvityksessä nuuskan käyttö liitetään usein urhei-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

luun ja erityisesti joukkueurheiluun. Lapsille ja nuorille urheilijat ja valmentajat ovat usein idoleita, joten heidän toiminnallaan ja suhtautumisellaan päihteisiin on merkittävä vaikutus.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti kesäkuussa 2017 työryhmän esittämään esityksiä lakimuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi, jotka edistävät ja tukevat tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä. Yksi ryhmän ehdotuksista oli tupakoinnin ehkäisyn ottaminen mukaan nuoriso- ja liikuntatoimintaan. Yhdeksi valtakunnallisten avustusten jakamisen perusteeksi voitaisiin valita sitoutuminen tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyyn — jota tässä lakialoitteessani ehdotan — ja se olisi hyvä alku. Hyviä käytäntöjä ehkäistä nuorten tupakointia tulee levittää toki nuorisotyössä, mutta tarvitaan muutakin. Pitäisi olla päivän selvää, että valtionavusteisten nuoriso- ja liikuntajärjestöjen tulee sitoutua toiminnassaan myös päihteettömyyteen.

Väestötasolla nuorten tupakointi on vähentynyt, mutta valitettavasti sitä on edelleen ja tyttöjen osuus on kasvanut ja samalla sen käyttö on keskittynyt alempaan sosioekonomiseen ryhmään. Nuuskan käyttö on kasvanut sekä tytöissä että pojissa. Nuuskan käyttö on yleisempää urheilevilla, erityisesti joukkuelajeja harrastavilla pojilla. Lasten ja nuorten parissa toimivat liikunta- ja nuorisojärjestöjen toimijat ja urheilijat ovat tärkeitä roolimalleja lapsille ja nuorille. Nuorten kasvua kokonaisvaltaiseen ja päihteettömään urheilijan elämäntapaan on tärkeä tukea jo harrastuksen alkumetreiltä lähtien. Terveyttä edistävien toimijoiden tulee edelleen tukea lajiliitoissa ja urheiluseuroissa tehtävää työtä.

Urheiluseurojen ja järjestöjen vaikutus nuorten elämään on suuri, ja tältä osin haluan tarkentaa sekä nuoriso- että liikuntalakia. Ehdotankin, että nuorisolakia ja liikuntalakia muutetaan siten, että alaikäisten ja nuorten kanssa toimivien järjestöjen valtionavustusten saamisen edellytyksenä on sitoutuminen tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen toiminnassaan. On selvää, että valtionavusteisten seurojen tulee sitoutua nuorten terveyden edistämiseen. Olisikin vähintään kohtuullista, että urheiluseurat ja järjestöt, jotka saavat toimintaansa julkista rahoitusta, sitoutuisivat tukemaan tätä tavoitetta.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani esitän siis nuoriso- ja liikuntalakiin lisättävän valtakunnallisten avustusten myöntämisperusteen edellytyksiin vaatimukset siitä, että nuorisolain soveltuessa nuorten ja liikuntalain soveltuessa alaikäisten kanssa toimiva järjestö sitoutuu tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen kaikessa toiminnassaan.

Arvoisa puhemies! Järjestöt ja seurat ovat avainasemassa lapsille ja nuorille esimerkin näyttäjinä. Julkisen toimijan vastuu ei pääty rahan myöntämiseen. Jos avustusta saaneen järjestön toiminnassa nousee esille myöhemmin avustusten kriteerien rikkomista, niihin on oltava rohkeutta myös jälkikäteen puuttua. Lain tiukentaminen tältä osin on perusteltua. Avustusten kriteereillä on merkittävä ohjaava vaikutus järjestötoimijoihin. Lainsäädäntömme on oltava kunnossa, jos haluamme edistää lastemme ja nuortemme oikeutta päihdevapaaseen harrastus- ja urheilutoimintaan.

15.38 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Laiholle lakialoitteesta. Pohdin tässä puheenvuorossani aloitteen sisältöä ja siihen liittyvää tärkeää teemaa hieman yleisemmällä tasolla.

Urheilu-, liikunta- ja nuorisojärjestöillä on perinteisesti katsottu olevan suuri merkitys kansakunnan liikuttajana ja terveellisten elämäntapojen edistäjänä, kansallisen identiteetin

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

nostattajana sekä lasten ja nuoren kasvattajana. Terveiden elämäntapojen katsotaan olevan yksi organisoidun järjestökentän keskeisistä tavoitteista, mihin myös monet järjestöt ovat sitoutuneet. Päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Tähän pyritään edistämällä terveellisiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja sekä lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa. Päihteitä, joiden käyttöön ja haittoihin ehkäisevällä työllä vaikutetaan, ovat esimerkiksi alkoholi, huumausaineet, nuuska ja tupakka.

Järjestöt eivät synny tai elä tyhjiössä erillään muusta yhteiskunnasta ja sen muista toimijoista. Ympäristöllä on merkittävä toimintaa muokkaava vaikutus. Alkoholi-, tupakka- ja muita päihdehaittoja ehkäisevä työ urheilu-, liikunta- ja nuorisojärjestöissä on yksi esimerkki yhteiskunnan ja järjestöjen vuorovaikutteisesta toiminnasta. Yhteiskunnan eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen ja tiivistäminen voidaan nähdä suurena voimavarana myös ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden kannalta. Järjestöt yhdessä muodostavat laajan toimijakentän ja viestintäverkoston, jonka maksimaalinen hyödyntäminen mahdollistaisi valtavan potentiaalinen eri toimintojen tehostamiseksi.

Keinot päihdehaittojen ehkäisyyn riippuvat siitä, millä tasolla järjestö toimii. Valtakunnalliset kattojärjestöt pyrkivät luomaan eettisiä sääntöjä ja ohjeita. Edunvalvontajärjestöillä on merkittävä rooli sellaisten yhteistyömuotojen ja ympäristöjen rakentamisessa, joissa jäsenistölle tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Valtakunnalliset liitot ovat oman lajinsa lippulaivoja. Ne määrittävät suurelta osin pelisääntöjä ja eettisiä arvoja, jotka konkretisoituvat käytännön toimiksi osana oman ryhmän toimintaa. Säännöt ja ohjeet konkretisoituvat paikallisten seurojen ja järjestöjen toiminnassa.

Arvoisa puhemies! Keskustelu päihdeasioista seuroissa ja järjestöissä on usein luonteeltaan opetusmaista ja valistavaa. Tällaisessa toiminnassa korostuu yksittäisten ohjaajien ja valmentajien vastuu tiedon välittämisessä. Alan toimijoiden kasvatuksellisen roolin painottaminen muun järjestössä tehtävän ehkäisevän päihdetyön ohella edellyttää muutamien tärkeiden asioiden huomioimista. Ensinnäkin on luotava riittävät puitteet ja työvälineet, joilla valmentajia ja ohjaajia tuetaan. Edellytyksenä on myös näiden henkilöiden aito sitoutuminen ja vastuunotto oman käytöksensä ja tapojensa suhteen sekä myös rohkeus puuttua tapauksiin, joissa yhteisiä toimintasääntöjä rikotaan. Lisäksi tarvitaan vuoropuhelua järjestötoimijoiden ja vanhempien välillä erityisesti lasten ja nuorten osalta.

Urheilu-, liikunta- ja nuorisojärjestöjen kautta ehkäisevällä päihdetyöllä on valtava potentiaali, sillä järjestötoiminnalla tavoitetaan todella merkittävä osa väestöstä. Esimerkiksi urheiluseuratoiminta tavoittaa eri mittaustapojen mukaan 70—80 prosenttia nuorista ennen 20 vuoden ikää.

Puhemies! Näiden pohdintojen jälkeen on tärkeää, että keskustelu jatkuu. Lakialoite tuo esiin aivan oikean tavoitteen. Tavoitteen, joka tähtää yhä terveellisempään, turvallisempaan ja hyvinvoivempaan yhteiskuntaan. Nykyisessä nuorisolaissa terveiden elämäntapojen edistäminen on esillä laajemmin kuin pelkästään alkoholi-, tupakka- tai ylipäättään nikotiinituotteiden osalta. Se on totta kai hyvä asia. Liikuntalain tavoitteena on edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä, fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Lisäksi näiden tavoitteiden toteutumisen lähtökohdaksi on laissa kirjattu terveet elämäntavat.

Arvoisa puhemies! Se, tarvitaanko lain muuttamista, sen täydentämistä vai ylipäättään lisä sääntävää keskustelua, on hyvä pohdinnan paikka. Se on tämän lakialoitteen ansio.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

15.44 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Laiho on kiinnittänyt huomiota erittäin tärkeään asiaan. On aivan ehdottoman tärkeää, että voisimme entistä paremmin ehkäistä niin nuorten kuin myös aikuisten nuuskan ja tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä. Tässä meillä aikuisilla ja päättäjillä on iso vastuu, ja siksi on erittäin tärkeää, että keskustelemme nyt aiheesta. Kiitän edustaja Laihoa siitä, että hän on nostanut tämän asian esille.

Päihteiden aiheuttamista ongelmista, myöskin tupakkatuotteiden aiheuttamista ongelmista, niin kansantaloudelle kuin ihmisille, meillä puhutaan yhteiskunnassa liian vähän. Vastikään Yle Uutisissa kerrottiin, että suurin osa lasten huostaanotoista johtuu vanhempien päihteidenkäytöstä. Erityisesti huumeiden ja lääkkeiden päihdekäyttö on entistä isompi ongelma koko Suomessa, mutta edelleen myös alkoholi aiheuttaa yhteiskunnalle miljardiluokan kustannukset ja myös valtavasti inhimillistä kärsimystä.

Edustaja Laihon aloite koskee järjestötoimintaa, ja edustaja Kivisaari hyvin tuossa kuvasi sitä, miten valtavat mahdollisuudet siellä puolella on vaikuttaa meidän nuorten ja lasten elämäntapoihin. Nuoret ja lapset ovat tulevaisuuden aikuisia, joten se kasvatustyö, jota nyt heidän keskuudessaan teemme, sitten näkyy tulevaisuudessa myös aikuisten elämässä entistä vahvemmin.

Muutoinkin meidän olisi hyvä elämän eri osa-alueilla, kotona ja erilaisissa harrastuksissa, ohjata nuoria päihteettömään elämäntapaan. Ennen kaikkea, mielestäni, meillä niin tupakka- kuin päihdepolitiikassa tulisi muistaa se, että lapsen ja nuoren elämä ja hyvinvointi lähtee aina sieltä kodista ja perheestä. Myös kodeissa ja perheissä tehtävää työtä on tärkeä tukea. Tällä hetkellä meillä on se valtava ongelma, että liian monella vanhemmalla on päihteiden kanssa ongelmia.

Olen erittäin iloinen siitä, että hallitus on ohjelmassaan sitoutunut siihen, että me pyrimme kaikin tavoin edistämään tupakkatuotteiden käytön vähenemistä ja vähentämään päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja ja kiinnitämme myös muihin riippuvuuksiin huomiota. Äskettäin valmistui mielenterveysstrategia, jonka alla myöskin päihteidenkäytön vähentämistä linjataan, ja myöskin päihdestrategia on erikseen päivityksessä. Hallituksen linja on oikea, ja tässä työssä tarvitaan erilaisia näkökulmia ja yli puoluerajojen yhteistyötä, jotta pystymme parantamaan meidän lasten ja nuorten elämänlaatua.

15.47 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Laiholle tästä lakialoitteesta. Saamme jälleen tärkeän asian keskusteluun tänne eduskuntaan.

Nuoria huumeidenkäyttäjiä on Suomessa enemmän kuin koskaan aiemmin, kertoi Duodecimin lehdessä julkaistu tuore tutkimus viime viikolla. Vaikka nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt, huolta herättää nuuskan ja huumeiden käytön lisääntyminen. Nämä asiat tulee ottaa vakavasti. Kansanterveydellisestä näkökulmasta tarvitsemme tehokkaita keinoja. Meidän tulisi rohkeasti ottaa kokeiluun uusia toimintamalleja ja säädöksiä ongelman ratkaisemiseksi.

Yksi sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2017 asettaman tupakka- ja nikotiinipolitiikan työryhmän ehdotuksista oli juuri tämä aloitteessakin ehdotettu, että valtakunnallisten avustusten jakamisen yhdeksi avustusperusteeksi lisätään sitoutuminen tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytön ehkäisyyn. Ministeriö sai yhteensä 64 lausuntoa, ja niistä lapsiasiavaltuutettua lainaten: ”Lapset ja nuoret ottavat helposti vaikutteita toisiltaan, mutta myös nuoren kohtaamat aikuiset vaikuttavat nuorten asenteisiin tupakkaa ja nuuskaa kohtaan.” Nuorten päihteidenkäytön ehkäisemisessä olisi minusta tärkeää, että nuoriso- ja

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

urheiluseurat huomioivat oman vaikutusvaltansa nuoren elämässä sekä tiedostavat urheilukulttuurin vastuun ja myös oman vastuunsa.

Alle 25-vuotiaiden eläkeläisten määrä kasvaa Suomessa. Vaikka lukumääräisesti nuorten eläkkeensaajien määrä ei ole vielä kovin suuri, suunta on kuitenkin huolestuttava. Tutkimusten mukaan varhaisen eläkkeellesiirtymisen riskitekijänä ovat muun muassa päihdeongelmat. Päihteettömyydellä voimme edesauttaa nuoria mutta myös muita väestömme ikäryhmiä pysymään työkykyisenä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyy Suomessa vuosittain noin 20 000 henkilöä, ja tällä hetkellä työkyvyttömyyseläkettä saavia on kuusi prosenttia työikäisestä väestöstämme. Ennalta ehkäisevä työ on tässäkin ongelmassa halvempaa ja inhimillisempää kuin näiden ongelmien korjaaminen myöhemmin.

15.49 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Laihon tekemä lakialoite on kannatettava. Useat tutkimukset ovat jo vuosikymmenten ajan todistaneet ja vahvistaneet ymmärrystämme päihteiden haittavaikutuksista ihmisten terveyteen ja kehitykseen varsinkin lasten ja nuorten osalta. Kouluikäisten nuorten päihteiden käytöstä olemme saaneet huolestuttavaa tietoa myös kouluterveyskyselyiden kautta. Vaikka humalahakuinen juominen on yleisesti ottaen vähentynyt, niin nuorten tupakan ja alkoholin käyttö ei näytä enää vähentyvän kuten aikaisemmin. Lisäksi nuuskan käyttö on lisääntynyt 2010-luvulta lähtien myös tyttöillä. Päivittäistä tai silloin tällöin -käyttöä on 16–18-vuotiaista tytöistä noin 6 prosentilla ja pojista noin 15 prosentilla. Muun muassa nämä tiedot ilmenevät 12–18-vuotiaita koskevasta nuorten terveystapatutkimuksesta viime vuodelta.

Vaikka lakialoite on kannatettava, on syytä kiinnittää erityistä huomiota muutamiin seikkoihin. On tärkeää huolehtia siitä, että nuorta, joka mahdollisesti on jäänyt kiinni esimerkiksi tupakkatuotteiden käytöstä nuorisojärjestössä tai liikuntajärjestössä, ei suljettaisi järjestön toiminnan ulkopuolelle. Nuorille nuoriso- tai liikuntajärjestöt voivat olla harvoja kiinnittymisen paikkoja yhteiskuntaamme. On tärkeää, että nuori voi turvallisesti olla oma itsensä ja saa kokemuksen ja mallin päihteettömästä ympäristöstä. Kaveriporukan vaikutus nuorten käytöksessä on suuri, ja siksi myös se, että opitaan olemaan ja saa olla porukassa ilman päihteitä, on tärkeää.

Järjestöillä olisi hyvä olla aiempaa enemmän osaamista ja vastuuta valistustyöstä, jossa korostuvat terveet elämäntavat ja päihteettömyys. Tämän lakialoitteen myötä järjestöt sitoutuisivat tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen kaikessa toiminnassaan. Sanktiomalli rahoituksen kautta ei mielestäni sovi tässä järjestöille ja toimijoille kannustimeksi. Oleellista on nuorisotoimijoiden osaamisen kehittäminen, valistuksen lisääminen, selkeät linjaukset ja toimintaohjeet, joita tavoitellaan ja joiden toteutumista seurataan. Nuorille tulee olla tarjolla osallistumisen mahdollisuuksia matalalla kynnyksellä ja entistä enemmän myös apua ja neuvontaa päihteistä irtipääsyyn.

Hallitusohjelmassakin on sitouduttu siihen, että liikunnallisuutta, painonhallintaa, tervettä ravitsemusta ja päihteettömyyttä edistetään laaja-alaisesti osana nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja että puututaan nuorten päihteiden käyttöön sekä peliriippuvuuteen ja tetaan nuorille tasapuoliset mahdollisuudet tukeen. Raittiusliikkeessä aikoinaan aktiivisesti toimineen isoisäni periaatteiden hengessä uskon, että valistuksella ja kasvatuksella voidaan saada paljon aikaan.

15.53 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Vielä jokin aika sitten toimin yläkoulu- ja lukio-opettajana ja nimenomaan sille ikäluokalle, jossa otetaan ratkaisevat aske-

leet tupakkatuotteiden ja erilaisten päihteiden kokeilemisessa. Tuon ikäluokan opettajana jouduin aika usein ihmettelemään, kuinka erityisesti jääkiekkoilevien nuorten miesten keskuudessa nuuskaamista pidettiin varsin asiaankuuluvana osana kyseistä harrastamiskulttuuria. Muuten kyllä treenattiin ja harjoiteltiin terveellisiä elämäntapoja, mutta suojeleminen nuuskan käyttöön rikkoi tuota muuten myönteistä lajikuvaa.

Vakuutuinkin siitä, että jääkiekkopojilla oli suojanaan lajin parissa työskentelevien aikuisten hiljainen suostumus tai ainakin läpi sormien katsominen pienimmän haitan periaatteella. Tupakka ei kuulu urheilevien nuorten maailmaan niinkään, mutta nuuskan mielikuva onkin ongelmallisempi. Valitettavan huonoa mallia näyttävät jääkiekon ammattilaiset, jotka nuuskaavat ja joita nuoret ihailijat haluavat sitten jäljitellä.

Nuuskaa on tuolla pohjoisessa, Ruotsin rajan läheisyydessä helppo hankkia ja tuoda sitten omalle alueelle laajaan levitykseen. Tässä yhteydessä haluan sanoa, että nuuskan vapauttaminen myös Suomessa valvottuun myyntiin tupakan tavoin veisi Ruotsilta vääränsä kilpailuedun.

Edustaja Laiho ehdottaa, että valtion tukeen urheilu- ja harrastusporukoille kytkettäisiin sitoumus suhtautua kielteisesti muun muassa nuuskan käyttöön harrastustoiminnassa olevien keskuudessa. Minusta tämä on oikein kannatettava ehdotus, että esimerkiksi nuorisotyötä tekevät jääkiekkoseurat sanoutuvat yksiselitteisesti irti nuuskasta, muista tupakkatuotteista sekä erilaisista päihteistä, ja että tämä olisi tuen saamisen ehtona.

Nuorisojärjestöt tekevät tosi tärkeää työtä, ja siinä toimivilla aikuisilla on oltava kirkkaana mielessä myös kasvattajan ja oikeaan ohjaavan aikuisen näkökulma. On vastuullista nuorisotyötä sanoutua yksiselitteisesti irti kaikesta terveyttä kyseenalaistavasta toiminnasta, jota kaikenlaisten päihteiden käyttö on. Piiskatkoon tuen saamisen ehdollisuus tähän jämäkkään toimintaan.

15.55 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Laihon lakialoite on hyvä ja pistää tietenkin pohtimaan, tekevätkö lajiliitot tarpeeksi. Tietenkin edustaja Mattilan hiukan provosoivankin puheenvuoron jälkeen... Hän nosti tikun nokkaan aika vahvasti jääkiekon. Itse sitä joskus pelanneena tiedän, että ongelmia siellä on ollut, mutta ei se nyt ole ainoa lajiliitto tai laji tai seura, missä näitä ongelmia on. Tätä pitää katsoa paljon laajemmalla kuvalla kuin vain keskittyen yhteen lajiin.

Meillä on paljon erilaisia päihderiippuvuuksia nuorten keskuudessa. Se, että alkoholin käyttö on nyt vähentynyt nuorten keskuudessa, on hyvä piirre, mutta siellä on kannabiksen ja opioidien käyttö lisääntynyt selkeästi — itse asiassa opioidiriippuvuus on nykyään yleisin syy päihdehoitoon hakeutumiselle — ja tietyllä lailla olen huolissani siitä, pystymmekö näihin ongelmiin siellä liittotasolla tai seuratasolla puuttumaan, koska näitähän ei välttämättä näe. Sama koskee itse asiassa peliriippuvuuttakin. Et pysty sanomaan ulospäin, onko tämä tyttö tai poika nyt sitten peliriippuvainen vai ei. Se on vaikeampi nähdä kuin esimerkiksi se nuuska huulella siellä. Sen takia tätä pitäisikin katsoa laajemmalla spektrillä ja nimenomaan keskittyä yleisesti tähän päihdeongelmaan, ei vain ottaa yhtä tiettyä osaa sieltä — vaikka toki kyllä nuuskan käyttö on yleistynyt tällä hetkellä Suomessa niin tyttöjen kuin poikienkin keskuudessa, joten sekin ongelma pitää ottaa vakavasti. Mutta että katsoisimme tätä yhteiskuntana tarpeeksi laajana ongelmana, koska päihderiippuvuus on tällä hetkellä yleistymässä monella eri sektorilla.

15.57 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Aihepiiri, mistä täällä salissa nyt keskustellaan, on todella tärkeä. Nuorten ja myös niiden urheiluvien nuorten päihteidenkäytön kohdalla yleiseksi pääpäähteeksi on noussut nuuska, niin kuin täällä on todettu monta kertaa jo tänä päivänä.

Syöpäjärjestöt selvittivät viime vuoden lopulla, miten urheiluseurojen toimintaan osallistuvat alaikäiset nuoret saavat nuuskaa haltuunsa, miten sen käyttöön ja välittämiseen asennoidutaan, ja kuinka urheiluseuroissa on puututtu nuorten nuuskan käyttöön. Tutkimuksen tuloksissa korostui vahvasti esimerkin voima. Nuoret kertoivat muun muassa, että valmentajan esimerkki nuuskattomuuden edistämisestä ei vakuuttanut, mikäli valmentajan todettiin itse käyttävän nuuskaa. Monet seurojen ja joukkueiden edustajat korostivat, että heidän seurassaan on nollatoleranssi nuuskan suhteen. Siitä huolimatta nuoret kertoivat, että valmentajien keskuudessa nuuskan käyttö on erittäin yleistä. Tässäkin voidaan todeta, että tämä kuuluisa lause ”älä tee niin kuin minä teen vaan tee niin kuin minä sanon” ei ole tehokas tapa toimia.

Seurat ja joukkueet toivoivat myös lajiliitoiltaan systemaattisempaa ohjetta siihen, miten nuuskan käyttöön tulisi puuttua. Haastattelussa kävi myös ilmi, että eri toimijoiden välillä oli epäselvyyksiä siitä, kenellä on vastuu nuorten nuuskattomuuden edistämisessä. Joukkueiden ja seurojen edustajat korostivat kodin ja urheiluseurojen yhteistyötä samalla kun seuran kasvatuksellista roolia pyrittiin minimoimaan sen keskittyessä urheiluvalmennukseen. Tämä asia kuulostaa erittäin surulliselta.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten päihteidenkäytön ennaltaehkäisy on kaikkien lasten ja nuorten kanssa tekemisissä olevien tahojen tehtävä, ennen kaikkea kotien mutta myös koulun, nuorisotyön, sosiaali- ja terveystoimen, liikuntatoimen kuin lasten ja nuorten palveluja tuottavien järjestöjenkin tehtävä. Tämä kaikki keskustelu, mitä täällä salissa tänään on käyty aiheen ympärillä, on välttämätöntä. Kaikki ne yhteiset teot, mitkä edesauttavat nuorten päihteettömyyttä, ovat tervetulleita.

Olen itsekin toiminut useita vuosia urheiluseuran puheenjohtajana ja tiedän, kuinka suuri merkitys seuratyöllä on paitsi nuorten terveyteen, hyvinvointiin ja perheiden jaksamiseen myös kuntien ennaltaehkäisevään työhön ja tätä kautta myös kuntatalouteen. Haluankin kiittää edustaja Laihoa tästä hyvästä aloitteesta.

15.59 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Laiholle tästä aloitteesta. Lakialoite on pääosin ainakin erittäin kannatettava, ja jos ei muuta, niin tämä keskustelu on erittäin tervetullutta.

Nuorten kasvua kokonaisvaltaiseen ja päihteettömään urheilijan elämäntapaan on tärkeää tukea nimenomaan jo harrastuksen alkumetreiltä. Samalla täytyy muistuttaa, että harrastaminen muuttuu voimakkaasti: katsoin viikonloppuna televisiosta, kuinka nuoret pelasivat konsolijalkapalloa vastakkain. Tässä edellä edustaja Wallinheimo nosti tätä peliriippuvuuden ongelmaa esiin ongelmana, jota on hyvin vaikea havainnoida, ja e-sports tulee väkisinkin muuttamaan sitä perinteistä harrastuskenttää. Meidän pitääkin mahdollistaa nuorille päihteetön harrastusmahdollisuus, oli se harrastus minkälainen tahansa, ja oli se meille keski-ikäisille tai vähän kokeneemmille miten vieras tahansa. Etenkin valtioavustusteisten seurojen on vaikea nähdä olevan tästä asiasta eri mieltä.

Toivon toimijoille rohkeutta toimia lasten ja nuorten parhaaksi, vaikka se työ ei ole aina niin helppoa kuin se paperilla näyttää. Vastustusta löytyy ja mielipiteitä on monia, mutta me aikuiset olemme se ratkaiseva esimerkki ja tuki, mitä lapset ja nuoret tarvitsevat.

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

16.01 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Laiho on tehnyt lakialoitteen, jossa esitetään muutettavaksi nuorisolain 17 §:ään ja liikuntalain 10 §:ään tekstiä, jossa valtion-apukelpoisuuden edellytyksenä olisi se, että yhdistys sitoutuu tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen kaikessa toiminnassaan.

Itse ajattelen, että tämä on tavoitteiltaan erittäin, erittäin hyvä ja tarpeellinen, ja niin kuin täällä on monissa puheenvuoroissa aikaisemmin tullut esille, niin tiedostetaan se, että päihteiden käyttö ja niitten moninaisuus on lisääntynyt ja se valitettavasti on nuorison keskuudessa entistä enempi ollut trendi, ja siihen pitää puuttua. Tietysti seurat ja yhdistykset ovat siinä keskeisessä asemassa, että he tapaavat paljon näitä nuoria omassa toiminnassaan. Jopa 1,3 miljoonaa lasta ja nuorta on seura- ja yhdistystoiminnassa mukana, joten myöskin siellä on iso vastuu toimijoilla.

Nyt tässä lakialoitteen myötä tulee ehkä mieleen minulla ensimmäisenä se, että mitenkäs sitten muut kulttuurijärjestöt: pitääkö aina sitten tavallaan näin yksityiskohtaisesti kirjata lain tasolle tällainen vaatimus? Koska minun käsitykseni on se, että esimerkiksi tällä hetkelläkin jo tätä yhteiskuntavastuuta ja muuta arvioidaan, kun valtionapukelpoisuutta arvioidaan ja kun apurahoja, julkista rahaa, myönnetään näille yhdistyksille ja järjestöille. He ovat ottaneetkin aika hyvin koppia, ja heidän pitääkin ottaa, koska esimerkiksi semmoinen toimintahan on jo muuten muussa lainsäädännössä kielletty, että alaikäisille hyväksytäisiin jonkinlaisia päihteiden käyttöä, nikotiini tai alkoholi tai muut päihteet. Elikkä se on jo peruste, jos tällaista toimintaa nähdään, että voidaan peruuttaa tai periä takaisin tai muuten ottaa sitten sivuun semmoinen yhdistys, jossa toiminta ei ole vastuullista ja eettistä.

Minä en näe näille kirjauksille tässä tarvetta, mutta tälle hengelle ja ajatukselle erittäin paljon tarvetta. Sillä asetustasolla ehkä voidaan niitä muutoksia tehdä, mutta onko se kirjaus nyt justinsa tässä kohtaa, niin en ole varma. Näin.

16.03 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa herra puhemies! Minäkin haluan kiittää edustaja Laihoa tästä hyvästä aloitteesta ja kiittää myös tässä keskustelussa käytetyistä hyvistä puheenvuoroista. Toivon, että nyt kun valiokunnissa ei ole ruuhkaa hallituksen esityksistä, niin tämänkaltaisia hyviä kansanedustajien aloitteita voitaisiin siellä käsitellä ja kuunnella asiantuntijoita, ja jos ei suoraan lähdetä lakeja muuttamaan tai pykäläiä kirjoittamaan, niin voitaisiin ainakin tuoda ne keskeiset periaatteet eduskunnan tahtona esiin.

Varmasti moni on sitä mieltä, että tämänkaltainen muutos on liiallista holhoamista, mutta korostaisin sitä, että tässä nämä järjestöt, liikuntajärjestöt, nuorisojärjestöt, sitoutuisivat edistämään päihteettömyyttä ja pyrkimään päihteiden käytön ehkäisemiseen. Laissa on monia hyviä periaatteita, joihin järjestöjen on tänä päivänä sitouduttava ja joita ne ovat sitoutuneet edistämään saadessaan valtiolta tukea. Mielestäni tämä tässä aloitteessa esitetty muutos on hyvin kannatettava ja sopii hyvin järjestöjen toiminnassa edistettäviin asioihin näiden muiden hyvien periaatteiden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja niin edelleen, joukkoon.

Suomi on ollut tupakoinnin torjunnassa ja tupakoinnin vähentämisessä etulinjan maita. Meillä on tehty tupakkalakiin aikanaan jo ennen monia muita erinäisiä uudistuksia, joissa muut maat ovat sitten tulleet perässä, koskien esimerkiksi tupakoinnin kieltämistä työpaikoilla ja ravintoloissa.

On mielestäni pikkasen surullista, että Suomi on tässä tupakkapolitiikassaan näköjään jämähtänyt. Hinta-asetta kyllä käytetään, ja se on ihan oikein, ja sitä pitäisi käyttää vielä nykyistä paljon reippaammin, mutta nämä muut keinot tupakoinnin vähentämiseksi ovat

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

jääneet liian vähälle. Missä ovat säädökset brändittömistä tupakka-askeista, joita jo monissa maissa käytetään? Missä on parveketupakoinnin kieltämisen edistäminen niin, että si-
vuutettaisiin nykyisen lain tarpeeton byrokratia ja annettaisiin asunto-osakeyhtiöiden yhtiökokouksille oikeus päättää taloyhtiön parveketupakoinnin kieltämisestä? Kannatan ja kannustan tällaisia esityksiä hallitukselta tänne eduskuntaan. Samoin pitäisi kieltää tupakointi monilla semmoisilla alueilla, missä se on nyt sallittua.

Ei tietysti tällaisten asioiden ja uudistusten merkitystä pidä ylikorostaa, mutta nämä kaikki ovat tervetulleita lisiä, kun toimimme päihteitä vastaan ja päihteiden käyttöä vastaan.

16.06 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Liitoissa varmasti yritetään tehdä paljon asian eteen, ja kuten edustaja Kivisaari sanoi, noin 70—80 prosenttia lapsista ja nuorista menee tämän luopin läpi, eli he harrastavat. Mutta siellä on se 20—30 prosenttia, jotka eivät tällä hetkellä harrasta, ja heillä tällä hetkellä yleistyvät elintapaongelmat, etenkin lihavuus, ja päihdekulttuuri on ihan vielä eri tavalla, joten pitäisi olla myös huolissaan tästä 20—30 prosentista, tai erityisen huolissaan. Kuten sanoin, nämä urheilevat tai muuta harrastavat nuoret ovat edes jollain lailla tekemisissä koko ajan valmentajien tai ohjaajien kanssa, mutta miten nämä loput? Ja tämä on se yhteiskunnallisesti tärkeä kysymys, joka varmasti pitäisi myös käsitellä lähiaikoina, koska tästä ryhmästä pitää olla erityisen huolissaan.

16.07 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Nyt jo huomaamme, että edustaja Laihon lakialoite on herättänyt sen keskustelun, mitä varmasti me kaikki tässä salissa toivomme. Olen entisenä urheilijana ja todennäköisenä tulevana junnuvalmentajana — halusin tai en — äärimmäisen kiitollinen tästä keskustelusta. Vanhempien ja valmentajien ja ammattiurheilijoiden rooli esimerkkinä on valtava.

Myös kaupunki voi ottaa vastuullisen roolin. Haluan kehua upeaa kotikaupunkiani Kouvola — jos ei muuten, niin puhemiehen mieliksi. Kouvola on tehnyt erittäin vahvaa työtä urheiluseurojen kanssa nuuskattoman elämän edistämisen eteen. Seurat ja urheilijat ovat olleet erittäin sitoutuneita, ja meidän pitää samalla myös luottaa seurojen vastuulliseen toimintaan. Meidän pitää uskoa ihmiseen. Sanktiot olkoon se pieni luottamusta vahvistava tekijä siellä lopussa.

Kutsunkin tässä yhteydessä nyt muut kunnat seuraamaan Kouvolan hienoa esimerkkiä. Me voimme oikeasti vaikuttaa, ja mahdollisuus parantaa lasten ja nuorten elämää, päihtetöntä elämää ja liikunnallista elämää, on merkittävä. — Kiitoksia.

16.09 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelussa on ollut ansiokkaasti esillä nämä kiistattomat haasteet, joita järjestötoiminnassa, niin seuratasolla kuin valtakunnallisestikin, on olemassa, ja joissa esiintyy siis tällaisia eettisiä, ehkä epäterveellisiä ilmiöitä, ja näistä keskustelu on erittäin tärkeää.

Haluan kuitenkin nostaa vähän toisen näkökulman myöskin tähän keskusteluun, ja se näkökulma on se, joka meidän kaikkien pitää myöskin muistaa, että urheiluseuroissa ja laajennettuna kaikissa lukuisissa kolmannen sektorin toimijoissa tehdään runsaasti päivittäisiä sankaritekoja myöskin tällaisen päihitteettömyyden ja terveellisten elämäntapojen kannustajana. Eli vähän välttäisin tässä keskustelussa myöskin tällaista voimakasta leimaamista siihen suuntaan, että ikään kuin tällaisessa järjestötoiminnassa tai seuratoiminnassa

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

esiintyisi valtavia murheita, joita pitäisi vähän jopa lapsilta välttää, eli pääosin siellä tehdään upeaa työtä myöskin tämän päihitteettömyyden ja terveiden elämäntapojen kannustajana, josta muun muassa edustaja Kaunisto nosti hienon kuntaesimerkin.

Itse toimin tuolla valtion liikuntaneuvostossa varapuheenjohtajana, ja vähän tämänkin keskustelun innoittamana vien mielelläni viestiä ja myöskin tähän keskusteluun liittyviä teemoja. Valtion liikuntaneuvosto on tärkeä elin myöskin pohtia näitä näkökulmia, joita tämä lakialoite nostaa esille.

16.11 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Kiitokset tästä hyvästä keskustelusta, jota täällä salissa on käyty tämän lakialoitteen pohjalta, ja kiitokset kaikille sen allekirjoittaneille.

Täällä on noussut esille valistus ja aikuisten esimerkki, ja olen itse vahvasti myös valistuksen kannalla, sitä meidän pitää tehdä, aikuisten esimerkillä on myöskin vaikutusta. Jos ajatellaan vaikka tätä nuuskan käyttöä, niin on luettu surullisia uutisia muun muassa siitä, miten jopa aikuiset tuovat nuuskaa lapsille, jotta nämä voivat sitä myydä eteenpäin Suomessa, niin että kyllähän tässä on paljon asenteissa parantamisen varaa myös aikuisten keskuudessa. Esimerkiksi pohjoismaisella yhteistyöllä voitaisiin yrittää saada Ruotsia jotenkin ruotuun tämän nuuskan valmistuksen suhteen. Erityisesti he tekevät sitä vahvaa nuuskaa, jota he vievät käytännössä vain ulkomaille.

Eli meidän pitää muillakin saroilla tehdä tätä työtä. Nyt tämä lakialoite osuu yhteen kohtaan: yritetään järjestö- ja seuratoiminnan kautta saada tätä viestiä eteenpäin terveellisistä elämäntavoista. Totta kai näitä muita eri ulottuvuuksia urheilutoiminnassa usein onkin mukana — ravinto, liikunta — ja ne sieltä luontevalla tavalla nousevat esiin. He tekevät siinä erinomaista työtä. Jokainen pieni asia, jolla me pystymme vähänkin edistämään lasten ja nuorten terveyttä, kannattaa tehdä, ja sen takia näen tämän yhtenä osana sitä.

Edustaja Hopsu toi täällä esille huolen siitä, ettei sitten leimattaisi niitä lapsia ja nuoria, jotka ovat käyttäneet. Se ei toki ole tämän tarkoitus. Tämä on viesti niille toimijoille, että he omassa toiminnassaan edistävät päihitteettömyyttä, ja sitä kautta myös valmentajille ja toimijoille, että se ei ole täällä sallittua. Mutta mistään nuorten sanktioimisesta tässä ei ole kyse. Espoosta yksi esimerkki: kun vein poikaa jäähallille, niin siellä oli jo seinällä, että nuuskan käyttö kielletty jäähallin tiloissa. Että kyllä urheiluseurat tekevät jo tällä hetkelläkin sitä päihitteiden vastaista työtä, ja siihen myöskin tämä lakialoite edelleen kannustaa.

Edustaja Asell toi täällä esille nämä muut järjestöt, jotka saavat valtiontukea. Olen ihan samaa mieltä, että niissä olisi paljon parantamisen varaa. Ja on hyvä, että ne otetaan tarkasteluun, kun me olemme nyt huomanneet, että on monia muita puutteita, liittyvät ne sitten teatteriin tai taitoluisteluun ja muuhun. Siellä on paljon asioita, joita meidän pitää tarkastella myös kokonaisuutena, millä perustein [Puhemies koputtaa] valtionapua tai valtiontukea myönnetään.

16.15 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on varmasti käyty tästä ansiokkaasta lakialoitteesta hyvää keskustelua, ja pahoittelen, että olen tässä nyt myöhässä keskustelemassa. — Itse pidän erittäin tärkeänä sitä, että nostetaan esille nämä valtionapurusteet ja -kriteerit ja pyritään päihitteettömyyteen tietenkin kaikilla tasoilla harrastamisessa, mutta erityisesti lapset ja nuoret, jotka ovat haavoittuvassa asemassa. Siellä tietysti — niin kuin tässä puheenvuoroissa on käynyt ilmi — esimerkin voima on erittäin tärkeä, eliikkä kyllä ne junnut siellä katsovat ja ihailevat idoleitaan, esikuviaan, ja esikuvien tietysti toivoisi ottavan hyvin tiukan kannan siihen, että esimerkiksi nuuskan käyttö tietyissä har-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

rastuspiireissä, joka on ilmeisesti valitettavasti myös lisääntynyt jossain määrin, saadaan kuriin.

Olemme myös saaneet kuulla asiantuntijakuulemisessa, että päihdehuoltoon hakeutumisen perusteena tänä päivänä yleisin peruste on opiaatit, elikkä myös tämä pitää ottaa tässä keskustelussa esille, että vaikka nyt onkin ehkä enemmän puhuttu alkoholista ja nikotiini-valmisteista, niin myös sitten lääkkeitten väärinkäyttö ja opiaatit ovat myös lisääntyneet.

Tietysti, mikä nousee itsellä päättäjänä mieleen, on tämä valvontakysymys, että miten me sitten sitä käyttöä valvomme, ja sitten tämä Pohjoismaiden välinen yhteistyö, mikä nousikin edustaja Laihon puheenvuorossa esille. Meidän tulisi kyllä käyttää jonkunlaista poliittista vahvaa painostusta sinne Ruotsin suuntaan, että tämä saadaan kitkettyä ja vahvoja nuuskia ei tänne Suomeen ja muihinkaan maihin sitten välitettäisi. Se tuntuu todella kurjalta ja pahalta, että itsekin olen äitinä törmännyt omassa kotikaupungissani siihen, että nuorilla on hyvin semmoinen ehkä jopa liiankin hyväksyvä asenne nuuskan käyttöön. Että vaikka johonkin muuhun valmisteeseen, alkoholiin tai tupakkaan, olisi tällainen negatiivinen asenne, niin sitten saatetaan ajatella, että nuuska on pienempi paha, mitä se ei todellakaan ole. Syöpäjärjestöt ja asiantuntijat, kuten Lääkäriliitto, ovat korostaneet sitä, että nuuskassa on useita kymmeniä syöpää aiheuttavia aineosia, ja mitä pitkässä juoksussa sitten sen käyttö aiheuttaa suun terveydelle ja koko terveydelle, voimme vain kuvitella, mitä se tekee.

Elikkä kyllä me tärkeän asian äärellä olemme, ja toivon mukaan tämä lakialoite menee eteenpäin ja tästä puhutaan entistä enemmän, ei vain tietenkään urheiluseurojen osalta tai liikunnan osalta vaan ihan koko yhteiskunnassa poikkileikkaavasti. Tässä meillä on varmasti paljon tehtävää kansanedustajina mutta myös kuntapäättäjinä.

16.17 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Hieman hämmentyneenä katsoo noita allekirjoittajamääriä: yli puolet kokoomuksesta tämän oli allekirjoittanut, joten jos kaikista puolueista olisi yli puolet allekirjoittanut, niin täällä olisi yli 100 allekirjoitusta ja puhuisimme eri mittakaavassa silloin tästä, koska silloin tämä olisi vakavasti otettava lakialoite — nyt näin ei käynyt.

Mutta kun edustaja Kivisaari mainitsi esimerkiksi valtion liikuntaneuvoston roolista, niin se voisi olla jo se taho, joka itse asiassa voisi keskittyä enemmänkin nytten tähän päiheteettömyyteen yleensäkin ja mahdollisesti ohjeistaa erilaisia liittoja. Tämänkin keskustelun perusteella teillä on hyvin ne keinot laittaa sitä sanomaa eteenpäin, vaikka tämä nyt ei ihan lakiin asti menekään varmastikaan, että kuinka kuitenkin oikeastaan kaikki puolueet ovat täällä edustettuina — no eivät ehkä ihan kaikki puolueet, mutta kuitenkin hyvin laajasti samanlainen näkemys asiasta oli. Toivoisinkin nyt, että tätä käsiteltäisiin myös sillä vakavuudella myös valtion liikuntaneuvostossa.

16.19 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Täällä edustaja Kivisaari just sanoi, että tarkoitushan tällä aloitteella ei varmasti ole moralisoida urheiluseuroja tai todeta, että siellä tehtäisiin huonoa työtä, tai sanoa, että he ovat tehneet tähän asti epäkelvosti työtä.

Itse olen yksi tämän aloitteen allekirjoittajista. Niin kuin sanoin, minullakin on urheiluseuratausta, ja koen niin, että kirjoitin nimen siksi, että tämä keskustelu on erittäin tärkeä nostaa ylös. Toki siellä tehdään paljon sitä työtä, mutta kun täällä puhuttiin vielä siitä, että tavallaan tämän urheiluseuratyön ulkopuolelle jää kuitenkin kymmeniä prosentteja nuorisista, ketkä eivät pääse sinne vaikutuspiiriin, niin kyllähän siellä monessa seurassa tehdään ni-

menomaan semmoista matalan kynnyksen työtä. Itsekin olen Hippos-kisassa ollut kentän laidalla bongaamassa lapsia ja nuoria ja houkuttelemassa heitä mukaan sinne toimintaan. Siellä ollaan sieltä yksivuotiaasta asti menemässä sitä rataa pitkin, juoksemassa niin sanotusti kilpaa, ja kaksi—kolmevuotiaita, nuoria. Toki siellä tehdään semmoista perustyötä ruohonjuuritasolla nimenomaan, niin että sieltä pyritään saamaan koko ajan enemmän niitä lapsia ja nuoria. Itse myös kuntapäättäjänä tiedostan sen, että urheiluseurojen merkitys on todella tärkeä myös sille kunnalle ja sille kuntalaisten hyvinvoinnille ja sille rajapinnalle, mikä tulee siihen soten väliin.

Eli missään nimessä ei ole tarkoitus moralisoida täällä urheiluseuroja vaan miettiä, miten asiat voitaisiin tehdä entistä paremmin ja olla tukemassa urheiluseuroja siinä heidän työssään.

16.20 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Huttunen sanoikin erittäin hyvin, ja varmasti edustaja Kivisaarikin tätä tarkoitti, että seurat ovat nimenomaan se suuri mahdollisuus, mikä meillä on, ja meidän ei ole syytä heitä moittia mistään vaan ennemminkin kannustaa ja tukea niissä mahdollisuuksissa. Myös edustaja Wallinheimon edellinen puheenvuoro oli mielestäni hyvä — ne reitit, millä päästään vaikuttamaan ja auttamaan.

Haluan silti tähän keskusteluun tuoda vielä sen aspektin tästä e-sportsista, että se on oikeasti hyvin nopeasti ohittamassa Suomessa jalkapalloharrastajien määrän, eli me puhumme siitä suurimmasta lajista, mitä harrastetaan. Ja miten se tapahtuu seuroissa? Ei varmasti aina tapahdu. Ja millä me pääsemme näihin nuoriin ja heitä auttamaan, niin se onkin taas aivan uusi kysymys. Jos me mietimme, että Aasiassa tällä hetkellä jo on paljon nuoria, jotka eivät edes pääse kauppaan sieltä tietokoneen ääreltä, niin siinä vaiheessa meidän pitää pystyä myös miettimään näitä moderneja, tulevaisuuden urheilulajeja — jos nyt e-sports enää on tulevaisuuden laji, kun se on jo nykypäivää — ja laajentaa sitä omaa näkökantaamme ja näkökulmaamme niin, että me pääsemme ihan jokaisen nuoren ja lapsen elämää parantamaan omalla voimallamme.

16.22 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Ihan niin kuin edustaja Huttunenkin, niin samasta syystä pyysin vielä uudemman kerran puheenvuoron, eli missään tapauksessa siinä ensimmäisessä puheenvuorossa ei ollut tarkoitus moralisoida tai arvostella esimerkiksi nyt mainitsemaani jääkiekkotoimintaa.

Peräänkuulutan enemmänkin semmoista linjakkuutta siinä, että kun yritetään tosiaan tämmöistä erinomaista harrastustoimintaa aikuisten taholta harjoittaa, niin oltaisiin sitten linjakkaita ihan loppuun saakka, elikkä siihen kuuluu sitten tämmöisten terveellisten elämäntapojen edistäminen ja siihen ei kuulu minkäänlaisten tupakkatuotteiden käyttö. Edustaja Laihon tekemä lakialoite on ikään kuin tämmöinen ehdotustoimi, joka piiskan tavoin sitten myös näitä tämmöisiä aikuisia ryhdistää siinä omassa toiminnassaan.

Edustaja Hänninen otti nuuskan puheessaan esille, ja kuten siinä ensimmäisessä puheenvuorossa mainitsin, niin oikeastaan me olemme täällä Suomessa aika kiusallisessa tilanteessa, varsinkin tuolla Pohjois-Pohjanmaan alueella, joka on lähellä Ruotsin rajaa. Me otamme kaikki ne nuuskan käytöstä johtuvat haitat täällä hoitaaksemme ja maksaaksemme, ja Ruotsi saa sitten tästä sen tietyn edun. Eli olisin itse asiassa näkemässä ratkaisuksi sen, että nuuskatuotteiden myynti pistettäisiin Suomessa samanlaiseen lailliseen kontrolliin. Sehän tarkoittaisi sitä, että EU:n tasolta pitäisi hakea tämmöinen erityislupa ja oikeus

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

sitten tähän vastaavaan menettelyyn, mikä Ruotsissa on, mutta minusta se on ainut tapa edetä. Siihen saakka me kärsimme vain pelkistä haitoista täällä.

16.23 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Niin kuin aiemmin sanoin, lakimuutos on ehkä vähän järeä ja tässä kohtaa tehoton, niin että kyllä se valistus ja ne toimintakampanjat ja muut, mitä tämmöiselle järjestölle, seuralle pystytään tarjoamaan, ovat se väline. Ja tässä varmasti, niin kuin tässä aiemmin puhuttiin, liikuntaneuvostokin pystyisi aika hyvin linjaamaan ja tuomaan esille tätä ongelmaa elikkä päihteiden ja huonojen elämäntapojen lisääntymistä, jota nyt nuorison keskuudessa on. Itsekin valmennustoiminnassa ja siinä arjessa jonkun verran olleena: se on ollut itsestäänselvää, että päihteidenkäyttö ja nuuskankäyttö eivät sovi sinne nuorisolle, ja minä olen siihen puuttunut, mutta jos siitä tulisi seura- tai liittotasolta enempi kampanjointia, niin se olisi varmasti tehokkaampaa. Silloin siihen panostettaisiin enempi ja pystyttäisiin valistamaan, ja siihen voisi jonkinäköistä kampanjarahoitusta myöskin järjestöille suunnata.

Tämä tämmöinen nuuska nyt on ollut ongelmana jo vuosikaudet, ja sen myynti on kielletty. Ruotsi on saanut EU:lta siihen erityisluvan myydä, kunhan se ei leviä maan rajojen ulkopuolelle — eihän se ole toiminut. Se jo sillä perusteella pitäisi joko sieltä Ruotsista lopettaa myöskin, kun ei se pysy hallussa, ja toinen vaihtoehto on se — niin kuin tässä edellinen puhuja sanoi — että koska sieltä nyt tulee tätä vahvempaa nuuskaa tänne Suomeen ja sitä nyt tuodaan tänne ja sitä on jatkuvasti nuorison keskuudessa, niin me tosiaan sallimme niitten lievempien nuuskien ja nikotiinin myynnin mutta että siitä jollain tapaa sitten myöskin tulee verorahat meille, valtiolle, ja saadaan myöskin voimavaroja tehdä tätä valistustyötä. Se voisi olla paljon toimivampi järjestelmä kuin nyt tämä, että on kokonaan kielletty — uskoisin näin.

16.25 Pasi Kivisaari kesk: Kunnioitettu puhemies! Edustaja Wallinheimo ihan oikein kannusti valtion liikuntaneuvostoa ottamaan roolia tässä asiassa, ja edellinen puhuja, edustaja Asell, on myöskin siellä ensimmäinen varapuheenjohtaja. Varmasti viemme tämän keskustelun viestiä siellä eteenpäin.

Haluan vielä varmistaa puheenvuoroni sen suhteen, että tämä seurapuheenvuoroni ei tietenkään missään nimessä ollut syytös tälle keskustelulle, ei missään nimessä, vaan tarkoituksena oli tukea ja muistuttaa myöskin niistä lukuisista menestystarinoista, joita seuratoiminnan suhteen tehdään muun muassa päihteettömyyden eteen. Mutta se ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö tällaisessa järjestötoiminnassa, josta seurat ovat esimerkkejä, olisi parannettavaa tai tehostettavaa tai kehitettävää.

Jo tämänkin keskustelun myötä tällä lakialoitteella on ollut tarve matkalla kohti terveellisempää, turvallisempaa ja hyvinvoivempaa yhteiskuntaa. Yhden huomion vielä toisin tähän. Me olemme puhuneet tässä alkoholista, huumeista, nikotiinituotteista — siis tupakasta, nuuskasta — mutta myöskin ehkä energijuomat omalla osallaan kuuluvat vähän niin kuin tähän samaan kenttään. Ja vaikka tällainen kadunmiehen tuntuma on se, että energijuomien alkuhype on osaltaan ehkä vähän tasaantunut, siltikin nuorten, usein seuratoiminnassakin mukana olevien nuorten, keskuudessa näiden energijuomien läsnäolo on turhan vahvaa.

16.27 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Itse olen mukana toiminnassa, jossa tuetaan niin liikunta- ja nuorisotoimijoita ja joukkueita juuri edistämään näitä tavoitteita

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

samalla kun myönnetään rahoitusta, ja se on toiminut erittäin hyvin. Tämä lakialoite on monelta osin kannatettava.

Mietin sitä sillä kohtaan vain, että olen huomannut siinä toiminnassa vähän ristiriitaisuuksia osaltaan. He ovat valmiita hyväksymään nämä periaatteet juuri tupakkatuotteisiin ja alkoholiin ja muuhun liittyen ja jakamaan sitä tietoisuutta tietysti lapsille ja nuorille ja edistämään, mutta niin kuin tiedetään, alkoholimainonta on tiivis osa tätä samaa asiaa, ja se on noussut monesti vastaan, että joukkueet junioritoiminnassa hyväksyvät näin mutta sitten toisaalta monesti siellä takana toimivat aikuiset haluavat, että alkoholimainonta tai muu säilyy näissä halleissa, ja myöskin osaltaan huolehditaan siitä, että kaljaa myydään jäähal- lissa tai muualla, ja he haluavat varmistaa sen. Eli tässä jos moralisoinnista puhuttiin, niin kyllä tällaisia käytännön ongelmia tulee, koska ne ovat erittäin tärkeää rahantuloa taas näille seuroille. Tässä sitten kun näitä punnitaan, on erittäin mielenkiintoista ajatella, että tietysti ehkä lasten ja nuorten kautta on helpoin lähestyä tätä näkökulmaa ja siksi tässä lakialoitteessa tavoitteet ovat hyvät, mutta sen muutoksen tarvitsee myös tapahtua jollakin tavalla siellä aikuisissa, jotta pystytään myöskin sitten laajemmin edistämään niitä tavoitteita, mihin tämäkin lakialoite pyrkii.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Laiho.

16.29 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Täällä on ollut paljon esillä liikuntaseurat ja lajiliitot, mutta haluan vielä tässä korostaa sitä, että tämä koskee kaikkea harrastustoimintaa ja järjestötoimintaa, se on laaja kenttä. Toivottavasti sieltä löytyvät myös oman harrastustoiminnan ne e-sportia harrastavat, jotka eivät välttämättä siitä urheilusta ole kiinnostuneet, mutta on joku muu mieluisa harrastus. Se on meidän myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tärkeää, että kaikki löytävät sen oman tiensä.

Valtion liikuntaneuvosto nousi esiin täällä edustaja Wallinheimon ja Asellin puheenvuoroissa, ja tämä on tosi tärkeä asia, jos siellä pystytään nostamaan enemmän esille päihitteettömyyteen sitoutumista.

Se, että tällä lakimuutoksella ei olisi merkitystä, niin sitä en kuitenkaan allekirjoita, koska itse kyllä uskon, että kaikella, mitä laissa on kirjattu, niin niillä on merkitystä. Silloin kun haetaan niitä avustuksia ja sitä toimintaa pyöritetään, niin kyllähän niihin sillä tavalla sitoudutaan ihan toisella intensiteetillä, kun tiedetään, että se raha riippuu niistä, kuin että se raha ei olisi siinä mukana tietynlaisena intensiivisenä tekijänä, eli kyllä se raha siinä mielessä ohjaa sitä toimintaa.

Sitten näistä nuuskan ongelmista, mitä Ruotsista tänne tulee, niin tässä on tietenkin monta asiaa: Pohjoismainen yhteistyö, mutta sitten myöskin meillä Suomessa pystyttäisiin vaikuttamaan tähän Ruotsin väliseen lauttaliikenteeseen — siellähän myydään sitä nuuskaa tietyin rajoituksin, siellä sitä voidaan myydä, ei täällä. Voitaisiinko siihen vaikuttaa myöskin meillä kansallisesti? Sitten tietenkin tämä EU-taso, kun Ruotsi on saanut erityisoikeuden sitä tuottaa Ruotsissa niin, ettei sitä saa mennä kuitenkaan ulkomaille, mutta se ei toimi, niin pitäisikö sitä tarkastella EU-tasolla uudestaan?

Sitten lopuksi vielä haluan nostaa tähän, edustaja Kivisaari otti esille energiajuomat: Olen samaa mieltä niistä, että ne eivät myöskään edistä terveyttä ja niitä eivät lapset ja nuoret tarvitse, ja olen ollut niitten myynnin rajoitusta edistämässä. Se nyt ei ole vielä toteutu-

Pöytäkirja PTK 21/2020 vp

nut, mutta ainakin siihen kaupat toisella tavalla kiinnittävät nykyään huomiota, ja minun puolestani niitten käyttöä voisi hyvin rajoittaa edelleenkin ainakin alle 15—16-vuotiailta.

16.32 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Laihoa vielä kerran tästä lakialoitteesta, ja kiittää salia hyvästä keskustelusta.

Tässä voisi olla paljon mahdollisia työkaluja siihen, kuinka voisimme ehkä nuuskankin käyttöä vähentää nuorten keskuudessa. Muun muassa Jääkiekkoliitto teki tehoiskun muutama vuosi sitten alle 16-vuotiaiden Pohjola-leirille. Sieltä jäi toistakymmentä poikaa kiinni nuuskan käytöstä, ja heidät lähetettiin samantien kotiin. Se oli siinä, heidän maajoukkueitaival siltä vuodelta. Joten tällaisia tiettyjä keinoja meillä olisi, ja näitä tehoiskuja voisi järjestää muissakin lajiliitoissa. Se on ihan selvä, että varmasti muistakin lajeista näitä nuuskankäyttäjiä löytyy. Voisiko tämä olla ehkä semmoinen tietty työkalu, mitä voisi vaikka valtion liikuntaneuvoston kautta viedä nyt sitten jatkossa eteenpäin, koska tällaiset toimet pelottavat ne nuoret, ja sillä oli selkeä vaikutus nuuskan käyttöön myös jääkiekkoilvien nuorten keskuudessa siinä vaiheessa, kun tällainen tehoisku järjestettiin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

6. Seuraava täysistunto

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 12.3.2020 klo 16.00. Siellä on keskustelussa muun muassa pohjoismaiset rajaesteet, ja siellä tätä nuuskakeskustelua varmaan voi sitten jatkaa. Tämä täysistunto on päättynyt. Kiitokset kaikille!

Täysistunto lopetettiin klo 16.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola